18րդ ՏԱՐԻ   ԹԻՒ 1024   Կ. ՊՈԼԻՍ   ՇԱԲԱԹ   ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 23/5 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1904   27 ՇԱԲԱՆ 1322 — 23 ԹԵՇՐԻՆԸ ԷՎՎԷԼ 1320

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ց. ՊԱՊԱԶԵԱՆ
[illegible]
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
35, [illegible], 38
Խմբագրութեան ուղղուած դրութիւնները ետ չեն տրուիր։

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
[illegible]

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
[illegible]
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՆՑԱԳԻՆ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ.
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ.

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՅԿԱՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՕՐՈՒԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Ձմրան Երկար Գիշերները

Տասներկո՞ւ ժամ։ Ինչպէս պէտք է անցընել այս երկարատեւ գիշերները։

Բարձր դասու կոչուիլ յաւակնողները, բնաւ պէտք չունին այս հարցով զբաղելու. անոնք գտած են ժամանցի հրապուրիչ եղանակը, որուն անբաւական պիտի գային գիշերները, եթէ նոյն իսկ քսանըութը ժամ ալ ըլլային։ Ճաշէն անմիջապէս ետք, կանխաւ որոշուած ժամադրութեան մը համեմատ, էրիկ մարդ կնիկ մարդ խումբ խումբ կը հաւաքուին տաքուկ սրահներու մէջ, և հազիւ իրարու ողջխօսութիւն հարցուցած, հազիւ օրուան կեանքին վրայ երկու խօսք փոխանակած՝ մեծ փութկոտութեամբ կը գտնեն իրենց երկսեռ ընկերներն և բոլորելով կանանչ սեղաններու շուրջ, կ'սկսին թղթախաղի։ Նախ փոքրիկ դրամներ մէջտեղ կը հանուին, որոնց գումարը հետզհետէ կը մեծնայ, խաղացողներու դրդռութեան սաստկանին համեմատութեամբ։ Եւ խաղամոլներու երկսեռ զաւակներն ալ եթէ ուրիշ տան մէջ, կամ նոյն սրահը՝ տարբեր խումբի մը ընկերակցութեամբ չեն խաղար, [illegible]

[illegible] կը սորքեն և երիտասարդները կը հաւաքուին անոր շուրջ, իրենց ընկերակից տեննալով աղջիկներէն մին կամ միւսը, խաղը կ'սկսի կատարեալ պատուաւորութեամբ, տանտիրուհին ալ կը մասնակցի, ինչպէս նաեւ տանտէրը։ Երկու ամուսիններ կորսնցնելիք բան մը չունին, մինչդեռ շահին կէսը իրենցն է ապահովապէս, աղջիկներէ իւրաքանչիւրը ընկերակից է խաղացողի մը, հետեւաբար ո՛ր կողմն ալ որ շահի, կէսը տանտիրոջ պիտի մնայ։ Մնաց որ խաղին տաք ժամանակը յաճախ այնպիսի ասպետական զգացումներ կը տածեն շահողները, որոնց ձեռքէն մեծ գումարներ կորզելը դժուար բան չկրնար սեպուիլ, այդ նպատակով մարզուած աղջիկներու և կիներու համար։

Երեւոյթը պատուաւոր է, ոչ ոք կրնայ պախարակել այս գձուձ ընտանիքը, որուն արդարացումը պատրաստ է. «Ձմրան երկար գիշերները ինչպէս անցընելու է, [illegible] համար ժամանց մը պէտք է»։ Եւ թող չկարծուի թէ իրենց ամբողջ քսակը պարպողները հեռանալ օրը անգամ մըն ալ [illegible]

[illegible] զիջանիր իսկ անոր հետ յարաբերութիւն ընելու։

Մտացածին նկարագրութիւն մը չէ ինչ որ կը գրենք և ոչ ալ օտարներու կեանքն է հոս պատկերացուածը. դժբախտաբար Հայ ընտանիքներ են այս ստորնութեան հեղինակները և Հայ երիտասարդներ են անդունդին մէջ գլտորողները։ Խաղամոլութիւնը այսօր օրուան մօտան դարձած է և քաղաքակիրթ երեւնալու տենչէն բռնուած միջակ կարողութեան տէր երիտասարդներ իսկ գոնէ թեթեւ փորձեր կ'ընեն ամարդի չերեւնալու համար։

Խաղի ընկերութիւններէ հեռու ապրող ունեւորները սակայն խաղամոլներու տեսակէտով կը նկատուին անըղգայ, անհրապոյր անձինք, որոնք անամական տխրութեան միայն վարժուած, շուկայէն տուն, տունէն շուկայ կ'երթեւեկեն. ոչ այցելութեան կ'երթան, ո՛չ այցելութիւն կ'ընդունին, մէկ խօսքով չեն գիտեր համը հանել իրենց հարստութեան ու արժանաւորապէս վայելցնել զայն։

Այս կարգի գրաբանութիւնները թէև տարէցներու վրայ ազդեցութիւն չեն կրնար ընել, սակայն անոնց նորահաս զաւակներուն վրայ խոր տպաւորութիւն կը գործեն, որոնք կեանքը վայելելը, կենցաղագիտական պարտաւորութիւններ մխելը, հայլայթ ըլլալը, խաղամոլութիւնը կը կարծեն և սուիթի մը կ'սպասեն կանանչ սեղանին շուրջ բոլորուելու ու պատուաւոր անձնաւորութեանց հետ խաղակից ըլլալու։

Այս չօջ դասակարգին մեծագոյն մասին ձմեռ գիշերուան ժամանցը խաղամոլութիւնն է, որուն նկատմամբ ինչ ալ որ գրուի, անոնք բնաւ թողթէն հրաժարելու յօժարութիւն չեն ցոյց տար, այնչափ գրաւուած են անով։ Մենք միջակորեար դասակարգին կը հարցնենք թէ, ինչպէս պէտք է անցընել ձմրան այս երկար գիշերները։

Գաւառներու մէջ ուր ընդհանրապէս սաստիկ կ'ըլլայ ցուրտը, Թաղեցի երիկ մարդիկ իրիկուան կերակուրէն ետք կը հաւաքուին Թաղին ծանօթ մէկ անձնաւորութեան բնակարանը, ուր ձմրան այս հաւաքոյթին համար յատկապէս շինուած խուցեր սրահներ կը գտնուին կարելի եղածին չափ շատ մարդ պարունակելու համար։ Այս սենեակները միշտ տաք կը պահուին բուխերիկներով, և տանտէրը պարագային համեմատ սուրճ ու ծխախոտ կը հրամցնէ բոլոր Թաղեցիներուն, խօսակցութիւնները կը սկսին վարէն վերէն, մինչեւ մէկ ժամ, անկէ ետք կը սկսին շահեկան պատմութիւն մը կամ լրագիր մը կարդալ, որուն բոլոր ներկաները կ'ունկնդրեն մեծ ուշադրութեամբ, և երբ գիշերը տաչանայ, ամբողջութեամբ ոտքի կանգնելով Սեկսցեի աղօթքը կ'ըսեն ու իւրաքանչիւրը տունը կը դառնայ, ուր տան տիրուհին զաւակները շուրջը հաւաքած կը դիմաւորէ ամուսինը և տեղեկութիւն կը խնդրէ օրուան հարցերուն նկատմամբ։

Գաւառական այս ժամանցն ալ նահապետական հով մը ունի, որ սակայն օգտակարութիւն մը չի պարունակեր իր մէջ և չի կրնար համեմատել կեանքի ներկայ պահանջներուն, որոնց հասնելու տենչը ընդհանուր է թէ՛ մայրաքաղաքիս և թէ գաւառներուն մէջ առ հասարակ։ Պէտք է ծրագիր մը ունենալ ձմեռ գիշերներու համար ուր զուարճալին և օգտակարը իրարու միացած ըլլան։ Տասնըչորս ժամ պառկած կարելի չէ անցընել, ժամանակին յարգը գիտցողներուն համար մանաւանդ՝ աններելի շռայլութիւն է օրուան երկու երրորդը քունով կամ խաղով և կամ շաղակրատութիւններով անցընելը։

Գիշերուան լռութիւնը կը սրէ մարդուս միտքը և ամենէն աւելի ընդունակութիւն կուտայ անոր ո և է բան սորվելու։ Տուն կառավարել գիտցող, իրենց զաւակներուն ապագան նկատողութեան առնող հայրեր և մայրեր անհրաժեշտ է որ ուշադրութիւն դարձնեն այս կէտին ու իրենց իսկ նախաձեռնութեամբ օգտակար դարձնել ջանան գիշերուան նպաստաւոր տրամադրութիւնները։ Մէկ լեզու մը բաւական չէ հիմա ո և է հրապարակի մէջ ապրուստ ճարելու համար, նոյն իսկ երկուքը երեքն ալ անբաւական գալ կ'սկսին հետզհետէ օրուան պէտքերուն։ Արդ կարելի չէ՞ որ մեր երիտասարդներուն մէկ մասը, լեզու մը սորվելու յատկացնէ Հոկտեմբերէն մինչեւ Փետրվարի գիշերները։ Անկարելիութիւն չկայ տասնակ առաջարկի մը գործադրութեան մէջ, ինքնօգնութեամբ լեզու սորվելու համար այնչափ դիւրին մեթոտներ կը նարուած են որ, փոքրիկ փորձ մը ընողը պիտի զարմանայ ընծայուած դիւրութիւնները տեսնելով ու պիտի զղջայ պարապ անցուցած գիշերներուն համար։ Իսկ օրիորդները, արդեօք չե՞ն կրնար կարուձեւի և սեղնագործութեան այլեւայլ նրբութիւններուն նուիրել իրենց ժամանակը ու հինգ ամսուան գիշերները լիուլի իրենց ի նպաստ գործածել։

Խնդիրը գիշերները պարապ չանցընելու սկզբունքին վրայ է, անգամ մը որ ո՛ և է մէկը միտքը դնէ օգտակարապէս զայն գործածելը, այն ատեն դիւրաւ կը գտնէ իրեն համար անհրաժեշտ եղած պարապումը։ Ամենէն բազմազբաղ մարդուն համար իսկ մինչեւ գիշերուան ժամը երեքը բաւական է կազդուրուելու, ճաշելու և հանգստանալու, կէս ժամ ալ ճաշէն ետք հանգիստ. երեքուկէսէն կամ չորսէն մինչեւ վեց բաւական ժամանակ կայ աշխատելու և օգտակար բան մը սորվելու համար։ Վեցին պառկողն իսկ երբ կանուխ արթննայ, դարձեալ եօթն ու կէս ժամ քնացած կ'ըլլայ, որովհետեւ երկուքին կամ մէկուկէսին միայն կը լուսնայ գիշերը։

Շաբթուան ամէն գիշերները աշխատիլն ալ չափազանցութիւն է, կիրակմուտքի գիշերները և չորեքշաբթի կամ հինգշաբթի իրիկունները այցելութեան յատկացնելով հանդերձ, կարելի է մնացած գիշերներուն երկերկու ժամերուն մէջ արդիւնաւոր գործ մը ձեռք բերել։

Իսկ այն ընտանիքները որոնք տան ապրուստը հայթայթելու և եղբօր մը դպրոցական ծախսը ճարելու և կամ քրոջ մը դրամօժիտ պատրաստելու համար գիշերները աշխատելու սովորոյթ ունին, անոնք արդէն պէտք չունին արտաքին թելադրութեան, մինակ թէ այդ աշխատութեան հերոսներուն բեռը թեթեւցնելու և կամ աշխատութեան ծանրութիւնը զգալի ընել չտալու համար, աշխատութեան չմասնակցող անդամը պէտք է որ հաճելի ընթերցում մը ընէ անոնց համար ամէն գիշեր։ Զաշխատողները չեն զգար բերանփոխին պէտքը, իսկ ամէն անոնք որ ձեռական աշխատութեան մը միօրինակ լուծին տակ կը ճնշուին գիշեր ցերեկ, անոնց համար պարզապէս նախախնամութիւն մըն է հաճելի ընթերցում մը զոր պէտք չէ անտեսէ ո և է փափկանկատ ու ընտանեսէր մէկը որ կ'անդամակցի ընտանիքին ու չմասնակցիր անոր աշխատութեան։

Ընթերցանութիւնն ալ անշուշտ պէտք է ընտրանօք ըլլայ, քանի որ ընտանիքին բոլոր անդամներուն ներկայութեանը պիտի կարդացուի ան։

Աստուածաշունչը Թանկագին գրամագլուխ մըն է տասնկ պարագաներու մէջ։ Վէպը, պատմութիւնը, աշխարհագրութիւնը, բանաստեղծութիւնը, ընկերական հարցերը իրարու կը յաջորդեն այս սրբազան մատեանին մէջ, որմէ, աւա՜ղ, անտեղեակ են մեր ամենէն զարգացած ընտանիքներն իսկ։

Բայց մինակ Աստուածաշունչով չենք ուզեր սահմանափակել ընթերցումը։ Հըռահանգիչ վէպեր, ճամբորդութիւններ և վերջապէս ամէն կարգի օգտակար գիրքեր ու հրատարակութիւնները յանձնարարելի են, ինչպէս նաեւ օրուան թերթերը և հանդէսները, որոնք ամէն ճաշակ գոհացնելու առաւելութիւնը ունին։

Այս պայմաններուն տակ անցուած ձմեռը անշուշտ պիտի առաջնորդէ երջանկալից գարունի մը, ուր մարդ առոյգցած պիտի գտնէ զինքը ո՛չ միայն ֆիզիքապէս այլ և մտաւորապէս։

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԱՆԳԼԵՒՌՈՒՍ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ՓՈՐԹ ԱՐԹՈՒՐԻ ՇՈՒՐՋ ԿՌԻՒՆԵՐԸ

ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նայէ Ֆրայէ Բրէսէի Նոյեմ. 2ի թիւն

Լոնտոնէն Նոյ. 1 թիւով կը հեռագրուի Վիեննա.— Պայծառ երկինքին վրայ յանկարծ սուրացող կայծակի մը նման, այս իրիկուն լուր եկաւ թէ ճգնաժամը նորէն սուր հանգամանք մը առած է։ Զինուորական և ծովային իշխանութեանց փութկոտ զբաղումները, և Արտաքին գործոց Պաշտօնարանին մէջ անհանգիստ եռուզեռում մը ցոյց կուտան թէ ծանր հետեւութիւններ կը գուշակուին, գործերը դժուարացած են, կամ դժուարանալու վրայ են։ Ռուսական նաւատորմը այս առաւօտ ժամը 8ին մեկներ է Վիկոյէ հարաւ։ Այս յանկարծակի մեկնումը Լոնտոնի մէջ բնաւ չէր սպասուեր։ Պալֆուր յայտարարած էր թէ Ռուս նաւատորմին մէկ մասը Վիկոյի առջեւ պիտի մնար առ այժմ։ Արդէն ամէն անոնք, որոնք դժգոհ մնացած էին Ռուսիոյ տուած երաշխաւորութեան կամ խոստումին վրայ, եղած կարգադրութեան ո՛չ ալֆան և ոչ օմէզան ապահովութիւն չէր ներշնչեր իրենց։ Բայց չէին հաւատար թէ ա՛յս ատենան շուտ ճամբայ պիտի ելնէին Ռուսք։

Կէս օրէն վերջ Ճիպրալթարէն եկած լուրերը անգոհացուցիչ են։ Պահակազօրքերը յանկարծ տագնապի նշանը տուին, և մարտանաւերը շարժման մէջ դրուեցան։ Զինուորները մարտկոցներուն մէջ իրենց տեղերը բռնեցին Ճիպրալթարը պաշտպանելու ռուսական կասկածուած յարձակումի մը դէմ։ Արագահարուած թնդանօթները իրենց մեքենական շարժումները կատարեցին պատրաստ ըլլալու համար։ Բոլոր մարտանաւերուն ազդարարութիւն տրուեցաւ, պատրաստ ըլլալ ճամբայ ելնելու, և իրիկուան ժամը 3ին Ծովակալին մարտանաւէն թնդանօթի հարուած մը նշան տուաւ որպէս զի բոլոր սպաները և նաւազները ցամաքէն իրենց մարտանաւերը դառնան։ Հետեւակա-

---

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԹԵՐԹՕՆԸ   203

[illegible]

ՈՍԿԻՆԵՐՈՒ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

ՎԷՊ

[illegible]

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ժ.

Կոէկլուսօ՝ պահ մը չուարեցաւ, երկու ծրագիրներէն ո՞րը գործադրէր. իբրեւ լուրջ ու գործին հետամուտ մարդ՝ այն օրը պէտք էր որ Հրաչեայի ու Բոյլ խարդախութիւնը հաչտկելու միայն զբաղէր. սակայն մէկ ժամ առաջուան հաստատ մտադրութիւնն էր և սակայն պառաւը այնչափ հրապուրիչ երանգով կը պատկերացնէր այն գիշերուան ժամանցը որ, չէր կրնար կեանքին մէջ մէկ անգամ միայն պատահելու հաւանականութիւն ունեցող արիթիւնքէ փախչել։

Երկու հակառակ զգացումներ պաշարած էին հիմա Կոթծակեանի այս բարի ժամանցը, որ չէր կրնար մէկը [illegible]

[illegible] հաճոյք, ո՞րը սրտին նախապատուէր։ Պառաւը սակայն առանց կանգ առնելու՝ այլ և այլ ձեւերու տակ շարունակ կը գրաւաեր այն գիշերուան ժամանցը՝ անբաղդատելի բախտաւորութիւն մը նկատելով զայն, և ցոյց տալու համար Կոէկլուսօի հանդէպ իր տածած յարգանքը՝ երդումներով կը հաւատցնէր թէ, առանկ եզական առիթ մը ձեռք անցընելուն պէս ուղղակի իրեն դիմած է, առանց ուրիշ ո՛ և է մէկը մտքէ անցընելու և առանց մէկու մը բան յայտնելու։

—Եւ սակայն այս գիշեր խիստ կարեւոր գործեր ունիմ, առարկեց Կոէկլուսօ, կարելի չէ՞ վաղը գիշերուան յետաձգել։

—Վա՞ղը, բացագանչեց Քաթինա, երա՞զ կուգայ կոր ըսածս ձեզի, վաղը ո՞ւր պիտի գտնենք անգամ մըն ալ այս բախտը, Թռչունը պիտի թռչի վանդակէն և մենք անգամ մըն ալ պիտի չտեսնենք զայն։

—Բայց երկու խօսքով բացատրութիւն տուր քիչ մը, ըսաւ Կոէկլուսօ, բոլորովին ընկճուելով պառաւին այս վերջին խօսքերէն։

—Բացատրութենէ վեր է, կրկնեց Քաթինա, մարդկային լեզուն կարողութիւն չունի բացատրելու այս հրապոյրը, որուն կը հրաւիրեմ զձեզ. տեսնելէ ետք միայն իրաւունք պիտի տաք ինծի։

Կոէկլուսօ վաղուան յետաձգեց իր հակառակորդները անուանարկելու և անոնց հետ չափուելու ծրագիրը ու գրպանէն երկու ոսկի հանելով, զայն պառաւին երկնցուց.

—Դուն պատրաստութիւնները տե՛ս, ըսաւ, ես ալ ժամը մէկին մէկուկէսին կուգամ։ Քաթինա առանց կրկնել տալու, ուղղակի տուն փութաց և սառած ղանդեր ու ըմպելիներ գնելով ճոխ չքասեղան մը պատրաստեց։

Կիրեաքօ առանց բերանը բանալու մէկ քանի գաւաթ խմեց ու Քաթինային հետ կարճ խորհրդակցութիւն մը ընելէ ետք տունէն մեկնեցաւ։ Իսկ Կոէկլուսօ որոշուած ժամուն հասաւ Քաթինայի բնակարանը, ուր պառաւը շողոմարար կեղծաւորութիւններովը զայն ընդունեց և անմիջապէս գաւաթ մը ըմպելի ներկայելով՝ շեշտեց կէս ժամի չափ առանձին մնալու պէտքը։ Երիտասարդը թէև գոհ չմնաց այս յապաղումէն, սակայն նկատելով որ համակերպելէ ուրիշ միջոց չունէր, ժամանակը սպաննելու համար սկսաւ խմել։ Կէս ժամ անցաւ այսպէս. Կոէկլուսօ անզգալաբար բաւական քանակութեամբ ըմպելի խմած ու գլուխը տաքցուցած ըլլալով,

—Մինչեւ ե՞րբ պիտի տեւէ այս տխուր ժամանցը, գոչեց տանտիրուհին քովը կանչելով. ապաշխարել տալու համար չբերի՛ք զիս հոս անշուշտ։

Քաթինա միշտ չչեղելով իր հրապուրիչ նկարագրութենէն, բացատրեց թէ, մեծ նախազգուշութիւններով գործը կարգադրել ստիպուած էր, որուն համար բնական էր որ քիչ մը ուշանար և սակայն գործին հրաշալի արդիւնքը մոռցնել պիտի տար ամէն տառապանք ու սրտմաշուք։

Վերջապէս ժամը երեքին մօտ դրան առջեւ կառք մը կանգ առաւ, զոր դիմաւորելու համար անմիջապէս դուրս վազեց Քաթինա և Կոէկլուսօ ժամ առաջ տեսնելու հետաքրքրութեամբ չնաշխարհիկ բախտը գողտագողի սկսաւ հետամուտ ըլլալ։ Աղմուկը, խօսուըռտուքը սկսաւ դրան ետին ուր երկու կնոջական ձայներ ամէնէն աւելի ուշադրութիւնը գրաւեցին։ Զանոնք չերեւնալու համար երիտասարդը նստաւ իր տեղը ու երկու չքնաղ գեղեցկութեամբ օժտուած աղջիկներ արձակ համարձակ ներս մտան սենեակէն, որպէս թէ բնաւ տեղեկութիւն չունենային երիտասարդին գոյութենէն, զոր երբ տեսան, խորհրդաւոր տատամսումով մը կանգ առին իրենց կեցած տեղը։

Քաթինա զանոնք առաջ վարելով,

—Անծանօթ չէ միւսիւ Կոէկլուսօն, օրիորդներ, մի՛ քաշուիք, ըսաւ, իմին ձեռքս մեծցած է աղայ հասակէն ի վեր և ուրախ եմ որ չմոռնար պառաւ Քաթինան և երբեմն կ'այցելէ ինծի։

Օրիորդները անտարբեր մնացին այս ներկայացումէն և շարունակեցին մնալ իրենց զարմացած կեցած տեղը։ Պառաւը առաջ տանելով ներկայացումը,

—Օրիորդները երկու քոյրեր են, միւսիւ Կոէկլուսօ, ըսաւ, երկուքն ալ մէկ մէկ հրեշտակներ, Աստուած չար աչքերէ պահէ, ծանր գլուխ, պարկեշտ, նմանը չգտնուած զաւակներ, հին բարեկամներ ենք իրենց ընտանիքին հետ. նեղ օրերու բարեկամներ, ինչպէս նաեւ սրտակիցներ. այս գիշեր, շնորհակալ եմ որ քովս անցընելու համար տունս եկեր են, ուր բարեբախտաբար դուք ալ ներկայ գտնուեցաք։

Կոէկլուսօի գլուխը արդէն բաւական տաքցած էր ալքոլով և իրենց խնամուած արդուզարդին ու աննշմար շպարին տակ՝ երկու օրիորդները մէկ մէկ յաւերժահարս կը թուէին աչքին. անոնց ծանրագլուխ բնաւորութիւնն ու զգուշաւոր ձեւերը բոլորովին շլմորցուցած էին գինովցած երիտասարդը, որ ճշմարտապէս եզական բախտաւորութիւն մը նկատելով այս հանդիպումը, մաքովը իրաւունք կուտար Քաթինային և երախտապարտ կ'զգար զինքը անոր նկատմամբ, որ այնչափ վարպետ դարձուածքներով ծուղակը ձգեր էր երկու անփորձ աղջիկները։

Օրիորդները սակայն, բնաւ ընտանենալու երեւոյթ չունէին և այնպիսի ձեւեր կ'առնէին, որպէս թէ զղջացած ըլլային անծանօթ երիտասարդի մը ներկայութիւնը տեսնելով։ Քաթինա կրկին այժ տուաւ խօսքերուն և Կոէկլուսօ չկրնալով այլեւս համբերել,

—Օրիորդներուն հաճելի ըլլալը ամենէն մեծ հաճոյքն է ինծի համար, ըսաւ, և եթէ իմ ներկայութիւնս պիտի խռովէ անոնց հանգիստը, սրտի ցաւով կ'անթարկեմ զիս զրկանքներու ամենէն մեծին և հրաժեշտ կը խնդրեմ իրենցմէ։

—Բաւ լիցի, պատասխանեց օրիորդներէ մին խիստ շնորհալի արտասանութեամբ մը, ուր ամօթխածութիւնն ու պարկեշտութիւնը բացայայտ կ'արտացոլային։

—Ուրեմն հաճեցէք նստիլ, ըսաւ Կոէկլուսօ, իրաւ որ այս տեսակցութիւնը եթէ ձեզի հաճելի չթուի իսկ, ինծի համար ամենամեծ բախտաւորութիւն պիտի սեպուի։ Ձեզի պէս երկու հրաշագեղ օրիորդներու հետ խօսակից ըլլալը ճշմարիտ բախտ մըն է։

Երկու աղջիկները աստիճանաբար համոզուիլ կեղծելով նստան և Քաթինա սկսաւ համակրական խօսքերով ներկայացնել Կոէկլուսօն թէ ինչ մեծ ընտանիքի զաւակ է ան, ո՞րչափ հարստութիւն և հռչակ ունի հրապարակի վրայ։

(Շարունակելի)

զօրքերը Ճիպրալթարի բոլոր ամրացած կէտերուն և հողապատնէշներուն ետեւը անցան, փարոսները արտասովոր կերպով սաստիկ լոյսեր ցոլացուցին, և Նաւահանգստին մէջ գտնուող Նաւախումբը Թնդանօթները չակեց կրակ ընելու համար։ Բերդապահ զինուորներու գունդ մը, որ ճամբայ պիտի ելնէր Աֆրիկէ երթալու, հրաման ստացաւ Նաւահանգստի մէջ մնալ, և հոն ղրկուելու համար ուրիշ զօրքեր պատրաստուեցան։

Երէկ իրիկուն ուշ ատեն խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ Լորտ Լէնստաունի, Լորտ Սէլպորնի և ռուս դեսպան կոմս Պէնքէնտորֆի միջեւ արտաքին գործոց պաշտօնարանին մէջ։ Ցաւալիկայ Դչ.ի համար Նախարարական նոր գումարումի մը հրաւիրագրերը պատրաստուեցան, խորհրդակցելու համար Մեծն Բրիտանիոյ և Ռուսիոյ միջեւ քննական պայմանագրութեան վրայ։ Ռուս դեսպանին ներկայացուցած պայմանագրութեան ծրագիր մը, բայց պայմանաւ որ Անգլիա քննութիւն չընդունիր, Բեթերսպուրկի կառավարութիւնը կա՛մ պիտի ընդունի կամ պիտի մերժէ, և Նախարարաց Խորհուրդը պիտի գումարուի միմիայն այս արդիւնքին իրազեկ ըլլալու համար։ Կացութեան մասին գոհացուցիչ երեւոյթ մըն էր ա՛յն պարագան թէ Պէնքէնտորֆ կոմս ընդունուեցաւ Պըքինկէմ պալատին մէջ, և քանի վայրկեան ունկնդրութիւն մը տրուեցաւ Էտուարտ Թագաւորին կողմէ։ Պաշտօնական շրջանակներու մէջ այս այցելութիւնը ապացոյց մը կը նկատուի թէ Թագաւորը կը բաղձայ խաղաղութիւնը պահպանել։ Կոմս Պէնքէնտորֆ կրկին ու կրկին Թագաւորին խաղաղասիրական յայտարարութիւններ ըրաւ, և դարձեալ հաղորդեց Զարին վշտակցութիւնը։ Ռուս դեսպանը կէս գիշերէն վերջ արտաքին գործոց պաշտօնարանը գնաց դարձեալ խորհրդակցելու Լորտ Լէնստաունի հետ։

Բայց անհանգստութիւնը դարձեալ աւելցաւ, երբ իմացուեցաւ որ Վարչապետ Պալֆուր քանի մը ժամ գաղտնի խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Լորտ Լէնստաունի, Ծովային Նախարարին, և ծովային նախարարութեան գաղտնի տեղեկութեանց դիւանին պետ՝ Լուի Պաթէնպէրկ իշխանին հետ։ Նոր տագնապալից կացութեան նշան կը համարուին նաև Լոնտոնի գլխաւոր պատերուն վրայ, փակցուած խոշոր գրով սա՛ յայտարարութիւնները.— ՎԻԿՕՑԻ ԱՌՋԵՒ ԲԱՑ ԾՈՎՈՒՆ ՎՐԱՅ ԾԱՆՐ ՀՐՁԻԳՈՒԹԻՒՆ։ Կ'ըսուի թէ Ռուսք ռազմափորձ կ'ընեն իրենց ծովային Թնդանօթներով, բայց ապահով և վաւերական լուրի մը բացակայութեան պատճառաւ, այս յայտարարութիւնները անհանգստութիւն կը պատճառեն։

Տէյլի Մէյլի Վիկոյի թղթակիցը երէկ կը տեղեկագրէր թէ Ռուսք վերջին աստիճան դժգոհ, և թշնամական դիրք մը բռնած են, մանաւանդ իրենց Թորփիլանաւերուն մէջ։ Նոյն թերթին Բեթերսպուրկի թղթակիցը կը յայտարարէ թէ Ռուսիոյ Արտաքին, Ներքին և ծովային Պաշտօնարաններուն մէջ սա՛ ընդհանուր տպաւորութիւնը կայ թէ Րօժտէսթվէնսքի ծովակալը, որ անձամբ հրամայեց յարձակումը, ոչ միայն կ'արդարանայ, այլ նաև իր պարտքը կատարած է, և տարբեր կերպով չէր կրնար գործել։ Բեթերսպուրկի անգլիական դեսպանը ի զուր փորձեր է հերքել այն զրոյցը թէ Հիւսիսային ծովուն մէջ ռուսական նաւատորմին դէմ ճափոնական գործողութիւն մը կարելի էր։ Ծովային նախարարը չէ համարձակած Զարին իմացնել թէ շատ կարելի է որ Ռուսք իրենց սեփական Թորփիլանաւերուն վրայ կրակ ըրած են։ Զարը եւս այն հաստատուն հաւատքը ունի թէ իր ծովակալը ուղղութեամբ վարուած է և ուղղակի իր կողմէ քաջալերիչ և խրախուսական հեռագիր մը ղրկած է Րօժտէսթվէնսքիի։

*** Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ Վիկոյի միջադէպին առթիւ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ, մասնագէտի մը կողմէ գրուած.—

Ռուսական առաջին յայտարարութիւններէն մակաբերուեցաւ թէ Հըլի բացերը պատահած արկածին ծնունդ տուող հարուածները Նաւախումբին պետին անձնական հրամատարութեան ներքեւ գտնուող առաջին Նաւաբաժինը չէր որ արձակած էր, այլ երկրորդ Նաւաբաժինը՝ որուն կը հրամայէր ծովակալ Ֆօլքէրզամ։ Այս Նաւաբաժինը, որ կը բաղկանայ Օսլապիա, Սիսոյ Վիլիքի, Նավարին և Ալեքսանտր Բ. զրահաւորներէն, արդէն Վիկոյէն ճամբայ ելաւ ճիշդ ա՛յն միջոցին երբ անգլիական դիւանագիտութիւնը ռուսականին հետ կը զբաղէր խնդիրը հաշտարար ոգիով կարգադրելու։ Իսկ ծովակալ Րօժտէսթվէնսքիի հրամատարութեան տակ գտնուած առաջին Նաւաբաժինը որ կը բաղկանայ Իսխան Սուվարով, Օրէլ, Ալեքսանտր Գ. և Պօրօտինօ զրահաւորներէն, ճամբան միայն անոնց հեռագրութեամբ իմացաւ Հըլի միջադէպը և անոր առաջ եկաւ Թիւրիմացութիւնը կամ ճափոնական Թորփիլանաւին առասպելը, որովհետեւ Րօժտէսթվէնսքի արտասովոր աճապարանքով անմիջապէս ղրկեց իր տեղեկագիրը, և այսպէս գործին մէջ խառնուեցաւ սկիզբէն ի վեր թերի տեղեկութիւն ստացող վերին հրամատար ծովակալը։

Հետեւաբար դիւրին է ըմբռնել թէ իբրեւ առաջին վկայ կանչուած կամ կանչուելիք նաւազները Վիկոյի առջեւ չեն, այլ Թանճէրի առջեւ, ուստի կարելի է որ Ռուսիա հետեւեալ յայտարարութիւնը ընէ, որ սակայն ընդունելի չի կրնար ըլլալ.— Հարկ չկայ որ իր վերին հրամատարը Վիկոյի մէջ վար դրուի, այլ աւելի պատշաճ է որ անիկա երթայ միանայ իր նաւատորմին այն մասին հետ, որ պատասխանատու է Հըլի դէպքին, և Թանճէրի ցամաքը հանէ յանցաւոր նաւազները և սպաները, քանի որ իր նաւաբաժինը Հըլի դէպքին հետ առնչութիւն չունի։

Ճիպրալթարի բերդին շարժման մէջ դրուիլը, և պահակազօրքերուն պատրաստութիւնը իրենց մարտկոցներուն ետեւը՝ մեծ նշանակութիւն մը չունի ինքնին ներկայ տագնապալից կացութեան մէջ, որովհետեւ Անգլիական Նաւախումբին կողմէ Թանճէրի առջեւ պիտի մղուի ծովամարտը ռուսական մարտանաւերուն դէմ, որոնք տարակոյս չկայ թէ պիտի փճանան։ Ճիպրալթարի ամրութեանց Թնդանօթները խիստ թերի կերպով միայն կը պաշտպանեն։ Հարաւային Եւրոպական կէտին դէմ գտնուած ափրիկեան ծովեզերքը 6.4 քիլոմէթր հեռի է, իսկ դէպ ի արեւելեան և արեւմտեան ծովեզերքը նեղուցը ինը քիլոմէթր լայն է, մ'ինչդեռ որ ափրիկեան ծովեզերքին նեղ գօտիին վրայ ամրակոծում մը արդիւնաւոր չի կրնար ըլլալ։ Ասկէց զատ Ճիպրալթարի զինուորական հրամատար Սըր Ճօրճ Հուայթ իր տրամադրութեան տակ ունի միայն 3000 հետեւակ, 1800 բերդապահ Թնդանօթաձիգ, 500 ամրաշէն, և կրնայ առ առաւելն 10,000 օգնական զինուորներու վրայ յոյս դնել, բայց ամէն պարագայի մէջ չի կրնար նեղուցէն բանի մտնող ծովային ուժի մը դիմադրել առանց խիստ զօրաւոր նաւատորմի մը օժանդակութեան։

Արդէն կը յիշուի թէ անգլիական կառավարութիւնը այս կէտը գիտնալով է որ Հոկտեմբեր 28ին, հինգշաբթի կամ ուրբաթ, Հըլի աղէտքէն անմիջապէս վերջ, հրամայեց իսկոյն շարժման մէջ դնել Բլիմութի պահեստի նաւախումբը, իբրեւ նախազգուշութիւն Ճիպրալթարի դէմ ծովային յարձակման մը։ Այս պահեստի նաւախումբը պիտի միանար Միջերկրականի, Մանշի և անգլիական ծովեզերքներուն պաշտպան նաւատորմիղներուն մէկ մասին հետ, և արգիլել թշնամին Ճիպրալթարի ցամաքը ելնելը արեւմուտքէն, արեւելքէն և հիւսիսէն։ Այս տեղեկութենէն կը տեսնուի որ պարտաւորուած են Անգլիացիք իրենց նաւատորմին մեծագոյն մասը համախմբել Ճիպրալթարի առջեւ, և շարժման մէջ դնել համանուն բերդին բոլոր զօրութիւնները։

*** Վիեննայի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը յայտարարուի թէ իրաւ է որ միջադէպը նոր կերպարանք մը առած է, բայց չի կարծուիր որ ո՛չ Անգլիա և ո՛չ Ռուսիա ներկայ պարագային մէջ շահ չունին պատերազմական գործողութեան ձեռնարկելու։ Չի գիտցուիր թէ Վիկոյէն ռուսական նաւերուն մեկնումը ռուս ծովակալին անձնական հրամանին վրա՞յ տեղի ունեցած է, թէ Բեթերսպուրկէն եկած հրամանի մը վրայ։ Ամէն պարագայի մէջ, Վիեննայի քաղաքագէտները կը յուսան թէ նոր տագնապալից միջադէպը խաղաղութեամբ պիտի վերջանայ։

*** Լորտ Լէնստաուն հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցը հրատարակեց.— «Ռուսական Նաւատորմը Վիկոյէն ճամբայ ելնելէն առաջ, ռուս ծովակալը հրահանգ ընդունեց որ ռուս նաւատորմը Ս. Արեւելք իր ճամբորդութեան միջոցին բնաւ պիտի չվնասէ չէզոքներուն վաճառականութեան։ Չորս սպայ Վիկոյի մէջ վար դրուած են։ Երկու կառավարութիւնները հիմա կը բանակցին թէ ի՛նչ պայմաններով պիտի կազմուի միջազգային յանձնաժողովը, որ որոշել քննութիւնը պիտի կատարէ։»

*** Իրիկուան դէմ կէս պաշտօնական զեկոյցներ կը յայտարարէին թէ Ռուսիոյ և Անգլիոյ յարաբերութիւնները գէշցած են, և Պէրէսֆորտի նաւատորմը ճամբայ ելած է, և թէ նոյն իսկ յարձակած է ռուսական նաւատորմին վրայ։

ԿՌԻՒԸ ԲՈՐԹ ԱՐԹՈՒՐԻ ՎՐԱՅ

Լոնտոնէ կը հեռագրեն Նայէ Ֆրայէ Բրէսէի Նոյ. 1 թուով.— Ամէն կասկածէ վեր կը նկատուի թէ ի մօտոյ վճռական արդիւնքը կը սպասուի Բորթ Արթուրի առջեւ, ուր յարձակումը կը սաստկանայ, և Ճափոնցիք իրենց բոլոր մարդիկը և 470 Թնդանօթները միեւնոյն ժամանակ կը գործածեն։ Կը յուսացուի թէ այս երկու օրուան մէջ տեղի պիտի ունենայ կա՛մ անձնատուութիւնը և կամ գրաւումը, և եթէ մինչեւ Նոյ. 3 (երէկ) Միքատոյին ծննդեան տարեդարձին օրը քաղաքը չգրաւուի, Ճափոնցիք այլ եւս նոր յարձակումի պիտի չձեռնարկեն, այլ պիտի աշխատին բերդաքաղաքը անօթի թողլով անձնատուութեան պարտաւորել։ Ռուս պահակազօրքերը այլ եւս իրենց յոյսը կորսնցուցած են թէ Քուրոբաթքին և կամ Պալթիկի նաւատորմը կրնայ օգնութիւն հասցնել։ Անոնցմէ մեծագոյն մասը իրենց կրած զրկումներուն և անընդհատ կռիւներուն հետեւանօք վհատեր են և կ'ուզեն եղեր անձնատուր ըլլալ։ Շատ մը սպաներ ալ այդ կարծիքէն են եղեր, բայց Սթէօսէլ կը հակառակի։ Բոլոր փողոցներուն մէջ յայտարարութիւն մը փակցնել տուեր է, որուն համեմատ կ'ըսէ թէ պիտի կռուի, մինչեւ որ մէկ Թնդանօթ ունենայ։ Ճափոնցիք վերջին երկու շաբթուան մէջ բոլոր առաջուան յարձակումներէն աւելի արդիւնաւորապէս ամրակոծեր են։ Չինացի լրտեսներ անցեալ շաբթու քաղաք մտեր են, ուտելիք ծախելու պատրուակով, և յաջողեր են վստահելի տեղեկութիւններ բերել Ճափոնցիներուն՝ ռուսական Թնդանօթներուն բուն տեղին վրայ։ Ծովու կողմէն ալ պաշարումը սաստկացած է։ Չիֆուի ռուսական հիւպատոսը այլեւս չինացի մավունաճ չի կրնար գտնել պաշարման գօտին խզելու համար, որովհետեւ Ճափոնցիք հիմա անմիջապէս կը սպաննեն բոլոր այն Չինացիները որոնք կ'ուզեն բերդաքաղաքին մէջ մտնել։ Ճափոնցիք վերջին յարձակումներէն առաջ քանի շաբաթ աշխատեր են դժուարին խրամներ բանալու, Թնդանօթներ զետեղելու։ Ժամանակ մը Ռուսք և Ճափոնցիք ա՛յնքան մօտիկցեր են իրարու որ ձեռքով ռումբեր նետեր են։ Ճափոնցիք հիմա իրենց ամրակոծած պարիսպներուն ճեղքերը կը գործածեն ներսը կրակ ընելու համար։ Հեռագիրները չեն ըսեր թէ բերդերուն ո՞ր մասնաւոր կէտը հիմա Ճափոնցիներուն ձեռքը կը գտնուի։ Կերեւի թէ բոլորովին լռած են հիմա Իչէշանի, Անշէշանի և Էրլունկշանի ռուսական բերդերը, և Ճափոնցիք գրաւեր են նաև Թելինկշանը բազում կորուստներ տալով իրենցմէ, և կրցած են բռնել։

*** Չիֆուէ կը հեռագրեն Տէյլի Թէլէկրաֆի թէ ճափոնական Նաշիմա զրահաւորը երկար ատենէ ի վեր կորսուած է։ Նոյն թերթը կը տեղեկացնէ նաև թէ ռազմամթերքով և ուտելիքով լեցուած երկու ֆրանսական փոքրիկ շոգենաւեր Բորթ Արթուր մտեր են։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄՈՒՔՏԷՆԻ ԱՌՋԵՒ

Օեամայի և Քուրոբաթքինին երկու բանակները անշարժ դէմ առ դէմ կեցած են։ Ընդհանրապէս Թշնամի խրամները իրարմէ 502 կանգուն միայն հեռու են, և տեղ տեղ ալ յիսուն կանգուն միայն։ Գիշեր ցերեկ հարուածներ կը փոխանակուին։ Զինուորները չեն համարձակիր իրենց գլուխները խրամներէն դուրս հանել։ Յառաջապահ զինուոր գործածելու հարկ չկայ, ոչ ալ կարելիութիւն, թշնամիին գիծերը այս աստիճան իրարու մօտեցած ըլլալուն հետեւանօք։ Քուրոբաթքին Լիաօեանկի ճակատամարտէն ի վեր մեծաքանակ օգնական զօրք ստացեր է Եւրոպայէն։ Երկու բանակներուն գիծերը թունդ ելած են։ Զինուորները գրեթէ իրարու ձայն կը լսեն, և գիշերը նոր ամրութիւններ կը շինեն, և երկուստեք կրնան նշմարել այս շինութիւնները և դիտել զիրար։ Անգլիացի թղթակիցները կ'ըսեն թէ պատերազմներու պատմութեան մէջ երբէք սանկ կացութիւն տեսնուած չէ։

Զօրավար Սախարօվ ամբողջ Մանչուրիոյ Բանակին Սպայակոյտի պետ անուանուեցաւ։

Մանչուրիական բանակին Սպարապետութեան մէջ տեղի ունեցած նոր կարգադրութիւնը հետեւեալն է.—

Վերին Հրամատար Քուրոբաթքին։

Սպայակոյտի պետ՝ Սախարօվ։

Առաջին Բանակին հրամատար՝ Պարոն Քաուլպարս։

Երկրորդ Բանակին հրամատար՝ Կրիբէնպէրկ։

Երրորդ Բանակին հրամատար՝ Պարոն Մէյէնտորֆ։

Մուքտէնի Ռուս Բանակին մէջ այն տպաւորութիւնը կայ թէ Ճափոնցիք 40էն մինչեւ 60,000 օգնական նոր զօրք ընդունած են։ Այս կերպով Ռուսերուն գործը խիստ դժուարացած է դարձեալ։ Պիտի պարտաւորուին երկար ժամանակ արդի դիրքերը պահել միայն։ Ճափոնցիներուն շինած ամրութիւնները ա՛յնքան զօրաւոր են որ ուղղակի ճակատէն յարձակումով կարելի չէ զարնել զանոնք։ Միակ միջոցն է կողմնակի շարժումը, և ասոր համար ալ ահագին թուական առաւելութիւն մը պէտք է։

Զօրավար Քուրոբաթքին Մանչուրիոյ առաջին բանակին Հրամատար անուանուած զօրավար Քաուլպարսի շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղեց, որով իր ուրախութիւնը կը յայտնէ այս անուանումին վրայ, շատ կը գնահատէ Քաուլպարսը, յիշելով մանաւանդ անոր ծառայութիւնները 1900ի չինական արշաւանքին ժամանակ։

*** Ռուսական Լեհաստանի զօրքերը կը համախմբուին Ցէնսթօխովի մէջ, ասոնց թիւը 60,000 է։ Այս համախմբութեան հետեւանքով Լեհաստանի շատ մը մասերուն մէջ պարէններուն գիները խիստ բարձրացած են։ Մէկ լիպրա հացը արդէն իսկ 15 կոպէկ կ'արժէ։ Զօրանոցները և տաղաւարները չեն բաւեր հաւաքուած զօրքերուն, և հարկ եղած է մեծ մաս մը տուներու մէջ պատսպարել զինուորները և հետեւեալ առաւօտները պարտաւոր են դարձեալ երեւիլ։ Վարշաւիայէ Վիեննա երկաթուղին ձրի պահեստի զինուորներուն տրամադրութեան տակ դրուած է։ Լեհաստանի ամէն կողմերը մեծ գործունէութիւն կը տիրէ, բոլոր պահականոցները եռուեփի մէջ են, պատրաստութիւնները նմանը չտեսնուած արագութեամբ տեղի կ'ունենան։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Նայէ Ֆրայէ Բրէսէի Նոյեմ. 2ի երեկոյեան տպագրութենէն

ԱՆԳԼԵՌՈՒՍ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

ՎԻԵՆՆԱ, Նոյ. 2.— Երէկ Լոնտոնի մէջ մեծ իրարանցումի օր մըն էր։ Վախը սաստկացաւ թէ նոր ճգնաժամ մը ծագած է Անգլիոյ և Ռուսիոյ միջեւ։ Բայց քիչ յետոյ Արտաքին գործոց Նախարարութիւնը նոր պաշտօնական զեկոյցով մը յայտարարեց թէ Ռուսիա իր նաւերը Վիկոյէն ճամբայ հանելով Անգլիոյ մասին իր ունեցած պարտականութեան հակառակ չշարժեցաւ, և թէ նոր վէճ մը հաւանական չէ։ Պաշտօնական զեկոյցը կը յայտարարէ թէ Ճիպրալթարի առջեւ տեսնուած պատրաստութիւնները Ռուսիոյ դէմ ուղղուած չեն այլ ռազմափորձերու համար եղած են։ Մէկ խօսքով, Անգլիա և Ռուսիա բարեկամական յարաբերութիւններու մէջ են, և երէկուան իրարանցումը հետեւանքն է այն անվստահութեան, որ կը տիրէ անգլիական հասարակութեան մէջ Հըլի դէպքէն ի վեր։ Երկար ատենէ ի վեր Լոնտոնի մէջ այնքան իրարանցում տեղի չէր ունեցած, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, և գիշերը ամբողջ Նախարարական խորհրդակցութիւններ, արքայական ունկնդրութիւններ տեղի ունեցան։ Բայց ուրախութիւն կը յայտնուի թէ խաղաղութեան վտանգը անհետ եղածի պէս է։

ՌՈՒՍ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՆ ՃԱՄԲԱՅ ԵԼՆԵԼԸ ՎԻԿՕՅԷՆ

Երէկի այն լուրը թէ նոր ճգնաժամ մը չի վախցուիր, այսօր (Նոյ. 2) հաստատուեցաւ։ Ռուսական Նաւատորմը ճամբայ ելաւ Բրիտանական կառավարութեան գոհացուցիչ բացատրութիւններ տալէ վերջ։ Հրահանգ ղրկուեցաւ ռուս ծովակալին ճամբան բնաւ ո և է վնաս չհասցնել չէզոք նաւերուն։ Չորս սպաներ վար դրուած են Վիկոյի մէջ։ Երկու կառավարութիւնները հիմա կը խորհրդակցին առանց նոր միջադէպի տեղի տալու համաձայնիլ յանձնաժողովին ընտրութեան վրայ։

Անգլիոյ ներքին գործոց նախարարը ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ ճգնաժամէ մը վախնալիք բան չկայ։ Ընդհակառակը յայտարարեց.— Տեսաք իմացաք որ բնաւ պատերազմական առ ու սարսափ չկայ Անգլիոյ և Ռուսիոյ միջեւ։ Միայն թէ Մեծն Բրիտանիոյ պատրաստութիւնները ցոյց տուին թէ աշխարհ ըմբռնած է անոր ծովային զօրութիւնը։»

Թայմզ գոհ չէ չորս սպաներուն վար դրուելուն վրայ, քանի որ, կ'ըսէ, առաջին պատասխանատուն՝ Ծովակալը կը հեռանայ։ Գոնէ յուսա՛նք որ, կ'ըսէ, այդ ծովակալը այսուհետեւ իր երթալիք ճամբուն վրայ չէզոքներուն վնաս պիտի չհասցնէ։

*** Վարչապետ Պալֆուր փոքրիկ երակի մը պայթումին հետեւանքով հիւանդացած է, և իր բժիշկներուն խորհրդով պարտաւորուած է քանի մը օր սենեակէն դուրս չելնել։ Ուստի Նախարարաց Խորհուրդը իր նիստը Պալֆուրի տունը գումարեց, և ոչ թէ արտաքին գործոց պաշտօնարանին մէջ։

ԲՈՐԹ ԱՐԹՈՒՐԻ ԱՌՋԵՒ

Լոնտոնէ կը հեռագրեն Վիեննա.— Ճափոնական Սպայակոյտը հիմա սկսած է ամէն օր լուր հրատարակել, բերդաքաղաքին դէմ ճափոնական Թնդանօթներուն մէկ մի արդիւնքին վրայ։ Բայց պաշտօնական հեռագիրներուն մէջ բան մը չըսուիր թէ գետնին տակը ականներու զետեղումը ո՛րքան առաջ գացած է։ Բորթ Արթուրի միջնաբերդը հաստատուած է գետնափորի մը վրայ։ Կը սպասուէր որ այս Նչ. աւարտէր ճափոնցի ռահվիրաններուն և ականագործներուն աշխատութիւնը։ Գետնափորին ծայրը դուրս ցցուած է երկաստյր կամ եռաստյր լեզուի մը ձեւով։ Հոկտ. 28ին գիշերը Ճափոնցիք Էրլունկշան բերդին տակը մտան ուր խրամներ հաստատեցին, և Ռուսերը ետ քշուեցան Նախախրամներէն։ Ռուսք այսպէս բլուրին միւս կողմը քաշուեցան։ Բայց կարելի չէ որ Ճափոնցիք այդ բերդը մտած ըլլան, որովհետեւ ուրիշ բերդէ մը արձակուած կրակը անկարելի կ'ընէ այդ բանը։ Ճափոնցիք մտադիր են համախումբ գործակցութեամբ միւս խոշոր բերդերուն վրայ յարձակիլ։ Ճափոնցիք յառաջացած են նաեւ Իչէշանի դէմ։ Հոկտ. 30ի գիշերը ճափոնական դրօշը սկսաւ ծածանիլ երկու նոր դիրքերու վրայ։

Միջնաբերդին կեդրոնին տակ ամէն մէկ ծայրին վրայ Ռուսք ականներ զետեղած են, զորս պիտի պայթեցնեն երբ որոշեն անձնատուր ըլլալ։ Ճափոնցիք կը յայտարարեն թէ առ առաւելն մէկ ամիս կրնայ դիմանալ բերդաքաղաքը, և զօրավար Սթէօսէլ անօգուտ տեղը ա՛յնքան նոր արիւններ թափելու պատճառ պիտի ըլլայ իր յամառութեան համար։ Ռուսք յայտնապէս Թնդանօթ չունին ճափոնական ծանր Թնդանօթներուն դէմ յաջողապէս գործելու համար։

Թօքիոյի մէջ հաստատուն համոզում կը տիրէր թէ Նչ. օր (Նախընթաց օրը) ճափոնական դրօշը պիտի ծածանէր Բորթ Արթուրի պարիսպներուն վրայ, Միքատոյի ծննդեան տարեդարձին օրը։

*** Վիկոյի մէջ վար դրուած չորս ռուս սպաները Բեթերսպուրկ երթալու համար Վիկոյէն ճամբայ ելած են։

*** Անգլիացի ծովակալ Ուօքըրի հրահանգ ղրկուեցաւ բաւական տեղ հետեւիլ ռուս նաւատորմին։ Անգլիական մարտանաւերը ճամբայ ելան առանց իրենց լոյսերը ցուցնելու։

*** Թօքիոյէ պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ Հոկտ. 29ին առտուն կանուխ 100 ռուս զինուորներ, Բորթ Արթուրի պահակազօրքերէն, փորձեցին պայթեցնել Էրլունկշան բերդին տակը Ճափոնցիներուն դրած ականը, բայց ետ մղուեցան մեծ կորուստներով։ Ճափոնցիք կարեւոր բերդի մը վրայ ալ երկու խոշոր պատառուածքներ բացին։ Շատ Ռուսք մեռան։ Թնդանօթաձգութիւնը երթալով կը սաստկանայ։ Սիթաանքօու բերդին մարտկոցները օդը հանեցին Ճափոնցիք։ Նաւահանգստին մէջ գտնուած ռուս մարտանաւերէն երկուքը բոցերու մատնուեր են, միւսներն ալ խիստ կերպով վնասուած են։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒԹԷՐ ԵՒ ՀԱՎԱՍ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՎԻԵՆՆԱ, 4 Նոյեմբեր.— Երէկ, Միքատոյի ծննդեան տարեդարձին առթիւ Բորթ Արթուրը առնելու ճափոնական յոյսը չիրականացաւ և սպասուած մեծ արդիւնքները քիչով լրացան։ Յարձակումը ամէնէն սոսկալի էր բերդերուն դէմ, պաշարման սկիզբէն ի վեր։ Գործողութիւնը կը՞շարունակուի դեռ։ Տէյլի Թէլէկրաֆի թղթակիցը կը հաւաստէ թէ բերդաքաղաքին յաղթութիւնը Ճափոնցիներուն պիտի արժէ 50,000 հոգի և թէ մինակ սովը ու ռազմամթերքի պակասութիւնը կրնան վերջ մը դնել ռուսաց դիւցազնական դիմադրութեան։ Թղթակիցը կ'ըսէ նաև թէ եթէ այս յարձակումն ալ ապարդիւն ըլլայ, Ճափոնցիք ուրիշ մը չը պիտի փորձեն և պիտի որոշեն քաղաքը սեղմել անօթութեամբ։

— Հըլի միջադէպին քննիչ յանձնաժողովին համար Պետութեանց միջեւ բանակցութիւնք դեռ վերջ չը գտան։ Անգլիական թերթերու նայելով, չորս պատուիրակ պէտք է ընտրել,— անգլիացի մը, ֆրանսացի մը, ռուս մը և ամերիկացի մը, որոնք միացած՝ պիտի ընտրեն ուրիշ մը, հաւանաբար գերման։ Մաթէն կ'ըսէ թէ քննիչ յանձնաժողովը Բարիզի մէջ պիտի գումարուի։

ՀՌՈՄ.— Քաղաքական շրջանակներու մէջ կ'ըսուի թէ Վիլհէլմ կայսր ծանուցագիր մը պիտի ղրկէ կառավարութեանց, որուն նիւթն է Հըլի միջադէպէն յուղուած միջազգային իրաւունքի խնդիր մը։ Կայսրը մտադիր է հրաւիրել պատերազմիկները կռիւը իր սահմաններէն դուրս չհանել, միջազգային վաճառականութիւնը ամէն անակնկալէ զերծ պահելու համար։

ԼՈՆՏՈՆ.— Սթանտարտ կը ծանուցանէ թէ Ճափոնի կառավարութիւնը պաշտօնական ծանուցագիրներ ուղղած է Քոբէնհակի, Բարիզի և Մատրիտի Դահլիճներուն, բողոքելով հետեւեալ երկու իրողութեանց դէմ.— Նախ կը գանգատի թէ դանիական մարտանաւերու նաւուղիղները առաջնորդեցին Պալթիկի նաւատորմին, Դանիական ջուրերուն մէջ. երկրորդ Ֆրանսա և Սպանիա տրամութիւն տուին ռուսական մարտանաւերուն որ ածուխ, ջուր և պաշար առնեն իրենց Շէրպուրի և Վիկոյի նաւահանգիստներուն մէջ, ինչ որ խիստ չէզոքութեան դէմ ակնյայտնի բռնաբարում մըն է։

— Մուքտէնէ կը հեռագրուի Սենդրլ Նիւզի թէ Բորթ Արթուրը պաշարող ճափոնական բանակէն երկու զօրաբաժիններ մեկնած են Մարէչալ Օեամայի բանակը զօրացնելու համար։

— Չիֆուէ հեռագրեր կը ծանուցանեն թէ Բորթ Արթուրի դէմ մղուած վերջին յարձակումներու միջոցին, զօր. Նօկիի բանակը յաջողած է գրաւել բազմաթիւ կարեւոր դիրքեր։ Մանրամասնութիւն չկայ։

ԹԱՆՃԷՐ.— Պալթիկի նաւատորմին մեծագոյն մասը աւարտեց իր պարէնաւորումը և երէկ իրիկուն Թանճէրէ մեկնեցաւ դէպի Ճիպրալթար։ Նաւատորմն անկէց ուղղակի պիտի երթայ Սուէզի ծովածոցը, և ճամբան ուրիշ տեղ կանգ պիտի չառնէ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Թօքիոյէ կը հեռագրուի թէ Զօր. Նօկիի կողմէ Միքատոյին ուղղեալ հեռագրեր կը ծանուցանեն թէ ճափոնական բանակը, կատաղի յարձակումներէ վերջ, յաջողեցաւ գրաւել Բորթ Արթուրի պաշտպանութեան գլխաւոր դիրքերը։ Ճափոնցիք Թիւնէլ մը փորած են Աղաւնի ծոցէն (Բորթ Արթուրի արեւմտեան կողմը) մինչեւ Լիաօ-Թիշանի տակը, Լիաօթօնկ Թերակղզիին հարաւային ծայրը։ Գչ. առաւօտ, Նոյ. 1, ճափոնական ցամաքային հրետաններուն և ծովակալ Թօկօյի մարտանաւերուն միացեալ ամրակոծութիւնը ծայր աստիճան ուժգնութիւն մը ունեցաւ։ Ռուսական հինգ մարտանաւեր ծանրապէս վնասուեցան, և ուրիշ երկու մարտանաւեր ալ ընկղմեցան հեռաձիգ նոր Թնդանօթներուն ռումբերէն։

ԲԱՐԻԶ.— Լոնտոնի ֆրանսական դեսպան Մ. Քամպօն, որուն միջնորդութիւնը շատ նպաստեց անգլեռուս վէճին խաղաղական լուծման, Բարիզ գտնուած միջոցին Մ. Տէլքասէի մանրամասն տեղեկութիւն տուաւ մէկ կողմէ Արտաքին գործոց նախարար Լորտ Լէնստաունի և միւս կողմէ ռուս դեսպան Կոմս Պէնքէնտորֆի հետ կատարած բանակցութեանց վրայ, Հըլի դէպքին նկատմամբ։ Մ. Տէլքասէ ամբողջացուցիչ հրահանգներ տուաւ իրեն, որպէսզի երբ իր պաշտօնատեղին վերադառնայ, կարենայ իր հաշտարար պաշտօնը շարունակել Ռուսիոյ և Անգլիոյ միջեւ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Մօրնինկ Բօսթ կ'ըսէ թէ միջոցներ ձեռք առնուեցան Պալթիկի նաւատորմին վրայ հսկելու համար, Ս. Արեւելք գացած միջոցին։ Տէյլի Նիւզ կ'ըսէ թէ ռուս բարձր պաշտօնատարի մը յայտարարութեանց նայելով, Հիւսիսային Ծովու խնդրին մէջ մտադրուած նոր տագնապի մը զրոյցը անհիմն է։ Միջազգային քննիչ յանձնաժողովի մը կազմութեան ծրագիրը, որուն հաւանած էր Անգլիա, ամսոյս 2ին կէսօրէն ետքը Բեթերսպուրկ ղրկուեցաւ, որպէս զի քննուի և ի հարկին հաւանութիւն յայտնուի։ Երբ ամէն կէտերու վրայ համաձայնութիւն գոյանայ, միջազգային յանձնաժողովը գործի պիտի սկսի։ Վիկօ թողուած չորս ռուս սպաները արդէն ճամբան կը գտնուին Բեթերսպուրկ երթալու համար։ Տէյլի Թէլէկրաֆ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Արտաքին գործոց պաշտօնատան այն զեկոյցին թէ Պալթիկի նաւատորմը Վիկոյէ մեկնելէ առաջ հրաման ստացաւ չնեղել չէզոք դրօշ կրող նաւերը։

ԲԱՐԻԶ.— Բեթերսպուրկէ կը հեռագրուի Մաթէնի թէ ծովակալ Քազնաքօվ, որ Ռուսիոյ կողմէ անդամ անուանուած է միջազգային քննիչ յանձնաժողովին, Բարիզ ուղեւորեցաւ, ուր պիտի գումարուի միջազգային քննիչ յանձնաժողովը։ Թան կ'իմանայ թէ Պալթիկի նաւատորմին ծովակալ նաւին դեր-հրամատարը, միջազգային քննիչ յանձնաժողովին առջեւ, հետեւեալ յայտարարութիւնները պիտի ընէ Հըլի դէպքին վրայ.—«Ծովակալ Րօժտէսթվէնսքի ճամբորդութեան միջոցին իմացած էր թէ մերթ այս և մերթ այն դրօշին ներքեւ նաւարկող 2 շոգենաւեր Սքանտինաւեան ծովեզերքին մօտ կը կենային։ Տօգնաթի պահուն, Քամչադքա փոխադրանաւը որոշապէս նշմարեց 2 Թորփիլանաւերը։ Ծովակալ Րօժտէսթվէնսքի անմնալով Քամչադքայի մատնանշած երկու Թորփիլանաւերը կը փորձէին ռուսական նաւատորմին առաջ անցնիլ, հրաման ըրաւ

կրակ ընել անոնց վրայ: Բացարձակապէս սուտ է թէ կրակը ուղղուած ըլլայ ձկնորսանաւերուն դէմ: Ընդհակառակը ամբաստանութիւնը դադրեցաւ իսկոյն երբ այդ ձկնորսանաւերը նշմարուեցան: Նոյնպէս սուտ է թէ նաւաբաժինը ճապոնական թորփիլանաւեր կարծած ըլլայ ռուսական թորփիլանաւերը, վասն զի այդ պահուն ռուս թորփիլանաւեր արդէն Մանշի ջրանցքին մէջ կը գտնուէին»:

ՄՈՒՔՏԷՆ.— Ռուս Գործակալութիւնը կ'իմանայ թէ Բորթ Արթուրը պաշարող բանակէն Մարէշալ Օեամայի ղրկուած երկու զօրաբաժիններուն տեղ Նակազաքիէ երկու նոր զօրաբաժիններ ճամբայ հանուած են:

ԲԷՇԹԱ.—Երեսփ. Ժողովին մէջ, Մ. Բօշութ առաջարկեց միջնորդութիւն ի գործ դնել երկու պատերազմիկներուն մօտ, Ծ. Արեւելքի պատերազմին անգթութեանց վերջ տալու համար: Վարչապետ կոմս Թիսա յայտարարեց թէ չէզոք Տէրութեան մը միջնորդութեան առաջարկը այն ատեն միայն կրնայ յաջողութիւն ունենալ երբ երկու պատերազմիկներն ալ բաղձան այդ միջնորդութեան, տպա թէ ոչ միջնորդող Տէրութեանց համար ծանրոզ հետեւանքներ կ'ունենայ: Երեսփ. Ժողովը համամիտ գտնուեցաւ կոմս Թիսայի:

ՊԵԹԵՐՍՊՈՒՐԿ.—Բարձրագոյն հրամանով քլիւպներուն և կազինոներուն մէջ արգիլուեցաւ ամէն տեսակ թղթախաղ:

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀՕՐ ԵՐԵԿՈՒԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ս. Պատրիարք Հայրը երէկ առտու Ալթը-Մերմերի Գլխադիր Ս. Յակոբ եկեղեցին երթալով՝ նախագահեց եկեղեցական արարողութիւններուն: Ինչպէս ամէն ուրբաթ, երէկ ալ Ս. Պատարագ մատուցուեցաւ, քանի որ ինչպէս յայտնի է ուրբաթ օրերը Խաչհանգիստ կ'ըլլայ նոյն եկեղեցիին մէջ: Եկեղեցին որ կոկիկ ու սիրուն շէնք մըն է, լեցուած էր շրջակայ թաղերէն եկող ուխտաւոր կիներու բազմութիւնով մը: «Հայր մեր»էն յետոյ Ս. Պատրիարք Հայրը բեմ ելաւ և իրեն յատուկ պերճախօսութեամբը բացատրեց ուխտին նշանակութիւնը: Օրինակ առնելով Աւետարանէն՝ հիւանդ անդամալոյծին պատմութիւնը. բացատրեց թէ ինչպէս այդ հիւանդը՝ որ հիւանդութենէ ազատելու համար մինչեւ Քրիստոսի քով բերել տուաւ ինքզինքը և երբ տեսաւ թէ չկրնար Քրիստոսի գտնուած տան դուռնէն ներս մտնել, խնդրեց որ ձեղունէն կախեն զինքը: Ուրեմն այդ անդամալոյծը ուխտ մը ըրած էր, հաստատուն հաւատքով ուխտ մը, որ ընդունելի եղաւ՝ բժշկուելով: Այսօր դուք ալ ըրաւ ուխտ մը ըրած էք, եկեղեցի գալով: Բայց քրիստոնեայ մը օգտուելու համար իր ընելիք ուխտէն պէտք է որ մտադրութիւն դարձնէ սա՛ երկու նշանակելի կէտերուն: Այս երկու կէտերէն մէկը՝ հիւանդին կողմէ ցոյց տրուած հաստատուն կամքը, և հաւատքն է, քանի որ այդ անդամալոյծը Քրիստոսի քով երթալով լաւ գիտէր թէ պիտի բժշկուի և ասոր համար յաղթեց այն ամէն դժուարութիւններուն որոնք ելան իր առջեւ, երբ կ'ուզէր մտնել այն տունը, ուր կը գտնուէր Քրիստոս: Ուրեմն երբ մենք կ'երթանք եկեղեցի, պէտք է վստահ ըլլանք թէ Աստուծմէ պիտի ընդունուի մեր ուխտը: Իսկ եթէ հաւատք չունենանք այն ատեն խնդիրը կը փոխուի: Այս պայմանով եղած ուխտ մը լսելի չըլլար Աստուծմէ: Երկրորդ նկատելի կէտը Քրիստոսն է: Որովհետեւ Քրիստոս այդ հիւանդ անդամալոյծին, նախ «Թողեալ լիցին քեզ մեղք քո» ըսաւ և յետոյ «Արի և գնա»: Ասով Քրիստոս ըսել կ'ուզէ թէ ո՛վ որ մեղքի մէջ է չկրնար ուխտ ընել և ո՛վ որ կ'ուզէ Աստուծմէ շնորհք ընդունիլ, պէտք է նախ մաքրէ իր սիրտն ու հոգին: «Հայցեցէ՛ք և տացի ձեզ, բաղխեցէ՛ք և բացցի ձեզ» ըսած է Քրիստոս, բայց գիտնալու է ուզելուն և բաղխելուն կերպը: Զարաչար խնդրելու չէ, ինչպէս կ'ըսէ Առաքեալը:

Ն. Սրբազնութիւն վերջացնելով իր քարոզը. մաղթեց որ ամէն քրիստոնեայ Աւետարանի այդ անդամալոյծին հաւատքը և յոյսը ունենայ, որպէս զի պսակուած տեսնայ իր փափաքները և իղձերը:

Եկեղեցական արարողութիւններէն վերջ Ս. Պատրիարք Հայրը առաջնորդուեցաւ Խորհրդարան ուր Ն. Սրբազնութիւն պահ մը հանգստանալէ վերջ այցելեց տեղւոյն վարժարանը, որ հազիւ 30—40 երկսեռ աշակերտներէ կը բաղկանայ: Ս. Պատրիարքը հոն քիչ մը կենալէ վերջ, այցելեց նաեւ եկեղեցիին ետեւի կողմը շինուած նորաշէն պատը, և յետոյ մեկնեցաւ Սամաթիոյ վարժարանը, իր հետ ունենալով Սամաթիոյ Թաղ. Խորհուրդին մէկ քանի անդամները, որոնք Ալթը Մերմեր եկած էին, Ն. Սրբազնութեան ընկերանալու համար:

Ս. Պատրիարք Հայրը վարժարանին դուռնէն ընդունուեցաւ Տեառ. Մանասէ էֆ. Սուլթանեանի և ուսուցչական խումբին կողմէ, որոնք Ն. Սրբազնութիւնը առաջնորդեցին նախ աղջկանց բաժինը: Ն. Սրբազնութիւնը ընդունուեցաւ իր անուան ձօնուած երգերով, ուրկէ վերջ վարժարանին սանուհիներէն Օր. Նեկտար Պասմաճեան Ս. Պատրիարք Հօր շնորհակալութիւն յայտնեց իրենց տուած այցելութեանը համար: Ս. Պատրիարքը պատասխանելով քաջալերական խօսքեր ուղղեց աշակերտուհիներուն և հայրական խրատներ տուաւ անոնց: Յետոյ աչքէ անցուց օրագրութիւնները: Յետոյ վար՝ մանկապարտէզի բաժինը իջաւ, ուր այդ սիրուն փոքրիկները խաղեր և տրամախօսութիւններ կատարեցին:

Ս. Պատրիարք Հայրը ժամուան մը այցելութենէ վերջ առաջնորդուեցաւ տղայոց բաժինը: Հոն ալ տղաք Ն. Սրբազնութիւնը ընդունեցին երգերով, որոնցմէ Պ. Պ. Վաղարշակ Վարժապետեան, և Միքայէլ Մանուկեան, արտասանութիւններ ըրին, ուրկէ վերջ դարձեալ Ս. Պատրիարք Հայրը սա՛նց ալ խրատականներ խօսեցաւ և յորդորեց որ միշտ հլու, հնազանդ ըլլան իրենց ուսուցիչներուն: Հոն ալ Ն. Սրբազնութիւն աչքէ անցուց օրագրութիւնները և գովեց յաջողակ աշակերտները, որոնք, ինչպէս տեսնուեցաւ, բազմաթիւ էին, քանի որ թէ՛ Թաղ. Խորհուրդը և թէ Տեսչութիւնը ջանք չէին խնայեր վարժարանը օր ըստ օրէական զարգացումի շաւղին մէջ դնելու:

Ս. Պատրիարք Հայրը յետոյ իջաւ Թաղ. Խորհրդարանը, ուր պահ մը հանգստացաւ: Հոն ներկայ էին նաեւ Տ. Եղնիկ Վրդ. Պապազեան, քահանաներ. Սամաթիոյ Թաղ. Խորհրդոյ անդամներէն ոմանք և մամլոյ ներկայացուցիչներ: Ն. Սրբազնութիւնը և ներկաները մեծարուեցան թէյով և պիսքիւիթով:

Ժամը 10ին Ս. Պատրիարք Հայրը մեկնեցաւ Նարլը Գաբուի վարժարանը և ընդունուեցաւ ուսանողներէն և ուսուցիչներէն, որոնք երգեր երգեցին Ն. Սրբազնութեան անուան ձօնուած՝ որ ամբողջ վարժարանը այցելեց և օրհնեց աշակերտները:

Ժամը 11 էր երբ Ս. Պատրիարք Հայրը մեկնեցաւ Բերա իր բնակարանը:

*** Ս. Պատրիարք Հայրը ամբողջ երեք թաղերու վարժարաններուն երկսեռ աշակերտներուն շաքար բաժնել տուաւ:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՎԱՆՔԻՆ ԽՆԴԻՐԸ
ԼՈՒԾՄԱՆ ՃԱՄԲԱՆ ՄՏԱԾ

Ուրախութեամբ կը լսենք թէ Երուսաղէմի միաբանութեան մէջ ծագած անհամաձայնութիւնը վերջանալու հանգամանք մը ստացած է:

Երուսաղէմի Պոլսոյ Պատրիարքական Փոխանորդ Տ. Երէցեան Սրբազանի առաջարկութեամբ Ազգ. Վարչութիւնը որոշեց ամէն քննադատութենէ վեր և ձեռնհաս անձերէ քննիչ յանձնախումբ մը կազմել, որ Պոլսոյ մէջ քննելով խնդրոյ առարկայ հաշիւները, իր վճիռը տայ:

Այս վճիռին անվերաքննելի հանգամանք մը տալու համար մեծ հոգ պիտի տարուի քննիչներուն ընտրութեան, որոնք երկու հակառակ կողմի հաւանութենէն ետք գործի պիտի սկսին:

Այս հաշտարար միջոցը Պատրիարքարանէն հաղորդուեցաւ նաեւ Երուսաղէմի Ամեն. Ս. Պատրիարքին, որպէս զի պարտաւորութեանը տնօրինէ:

Քաջայոյս ենք որ Երուսաղէմի միաբանութիւնը սիրայօժար պիտի համակերպի Ազգ. Կեդր. Վարչութեան այս բարեբար որոշումին և վերջնականապէս պիտի անհետանայ այն տխուր անհամաձայնութիւնը որ այնքան ցաւ և վիշտ պատճառեց ամբողջ հասարակութեան:

Երկու տարի առաջուան ուխտաւորները՝ ականատես եղան Երուսաղէմի միաբաններուն ցաւալի և անվայել արարքներուն: Մաղթենք որ այս տարուան ուխտաւորները գտնենք քրիստոնէական սիրով իրարու ձեռնտու տեսնեն:

ԳԻՒՏ ԽԱՉԻ տօնին առթիւ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ վաղը առտու, Մայր եկեղեցւոյ մէջ ի հոգեւոր մխիթարութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան:

ԳԱՏԸԳԻՒՂԻ Թաղ. Խորհուրդը երէկ առտու Ունճեան Վսեմ. Մաթէոս էֆ.ի նախագահութեամբ կրկին նիստ մը գումարեց Արամեան վարժարանին մէջ և զբաղեցաւ Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին վաղուան Գատըգիւղ այցելութեան առթիւ տեղի ունենալիք կարգադրութիւններով: Ներկաները տնօրինեցին փորձեր կատարել տալ աշակերտներուն երգերուն և կարգ մը հրահանգներ տուին վարժարանին տեսչութեան:

ՊԱՂՏԱՏԻ երեւելիներէն Յակոբ էֆ. Գույումճեան հեռագրով մը շնորհաւորած է Ս. Կաթողիկոսը Կայս. շնորհաց արժանանալուն համար:

Տ. ԵՂԻՇԷ ԵՊՍ. ԴՈՒՐԵԱՆԸ Նիկոմիդիա հրաւիրելու համար Չորեքշաբթի օր Տ. Ոսկի քհ. Պիպիեան, Տ. Վահան քհ. և Թաղ. Խորհուրդին երկու անդամները Պարտիզակ գացին: Դուրեան Սրբազան առջի օր Նիկոմիդիա անցաւ և վաղը պատարագելով քարոզ պիտի խօսի Ս. Աստուածածին եկեղեցիին մէջ: Սրբազանը Նիկոմիդիոյ մէջ հրաժեշտի այցելութիւն պիտի տայ կառավարիչ Բեհզիմ պէյին, զինուորական հրամանատար Ճէմալ փաշային և երեւելի ազգայիններուն: Տ. Եղիշէ եպս. Բշ. կամ Գշ. Պոլիս կը հասնի:

ՕՐՈՒԱՆ արուեստագիտական նորութիւնը, վերջացող շաբթուան մէջ, ֆրանսացի մեծահռչակ դերասան Սիլվէնի ներկայացմանց շարքն էր որուն նուիրուած շահեկան յօդուած մը կը պարունակէ ՄԱՍԻՍ գրական շաբաթաթերթի այսօրուան թիւը, արուեստագէտին կենսագրութեամբը մէկտեղ՝ Մ. ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆԷ: Թերթին միւս նիւթերն են՝ Գրենական պատառմ (Խմբագրական) Տ. Ա.: — Հրաժեշտի աղջոյն. ՉԻՖԹԷ-ՍԱՐԱՖ: — Կէս բժշկական. ՏՈՔԹ. Ց. Տ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ: — Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին նուիրուած գլուխ մը, երկու բանաստեղծութիւններ, Նորավէպ մը, Գիտական Քրոնիկ, Խմբագրական Նօթեր, և այլն:

ԽԱՍԳԻՒՂԻ Գալֆայեան Որբանոցի Խնամակալութիւնը շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ Տիկ. Տիրուհի Խ. Քալրաքճեանի մահուան առթիւ Տէր և Տիկին Ս. Սիմոնօֆ մէկ Օսմ. ոսկի, Ազն. այրի տիկին Էլպիս Նշասասեան և զաւակները երեք ոսկի նուիրած են նոյն հաստատութեան:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ Փոխանորդարանի Ազգ. Պատրիարքարանի.— Տիվրիկի Շիկի գիւղի բնակիչներէն Պաթալեան կամ Պետիկեան հանգուցեալ Ղազիկի 30—35 տարեկան յաղթանդամ, միջահասակ, սեւաչեայ, մրայօն, Թխադէմ, 12—13 տարի յառաջ՝ յետ ամուսնութեան՝ պանդխտութեան ելնող որդին՝ Խաչատուր անյայտ եղած է: Կը յանձնարարուի Արգոյ Ազգայնոց, որ եթէ երբեք յիշեալին ո՛ւր, ողջ կամ մեռեալ լինելու մասին ո՛ և է տեղեկութիւն ունին, հաճին Պատրիարքարանիս ծանուցանել:

(Կնիք)

ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Առջի օր, Ազգ. Պատրիարքարանի մէջ կատարուեցաւ Արշակ էֆ. Մկրտիչեանի նշանախօսութիւնը Օր. Փառանձեմ Գաբիկեանի հետ: Արշակ էֆ. Մկրտիչեան պատուաւոր և գործունեայ երիտասարդ մըն է, և իր ազնիւ բնաւորութեամբ սիրելի եղած է իր բոլոր ծանօթներուն, իսկ Օր. Փառանձեմ համեստ ու պարկեշտ օրիորդ մըն է, որ օժտուած է լաւ տանտիկին մը ըլլալու առաւելութիւններով: Հարսնիքը պիտի կատարուի երկուշաբթի Գասըմ-Փաշայի Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ ժամը 7ին: Մեր շնորհաւորութիւնները:

Այրի Տիկին Սիննամ Ց. Գօռանեան և Զաւակունք, Աւետիս և Գէորգ էֆէնտիք Գօռանեան, Տէր և Տիկին Աբրահամ էֆ. Փանոսեան, Տէր և Տիկին Նշան էֆ. Գօռանեան և Զաւակունք, Այրի Տիկին Նէմզուր Ֆնտըգլեան, Տէր և Տիկին Աբրահամ էֆէնտի Այվազեան և դուստր, Տէր և Տիկին Մագսուտ էֆ. Սմբատեան և Զաւակունք, Գրիգոր էֆ. Սմբատեան, Մանուքէ էֆ. Ֆրէնկեան, Այրի Տիկին Զիպա Պօշնաքեան և Զաւակունք, Այրի Տիկին Ագապի Քէօմիւրճեան և Զաւակունք, Այրի Տիկին Մագթաղինէ Արսէնեան և Զաւակունք, Տէր և Տիկին Խաչատուր էֆ. Մանկասարեան և Զաւակունք, Այրի Տիկին Սօֆի Մկըրտիչեան և Զաւակունք (ի Գահիրէ), Այրի Տիկին Մարիամ Թօքաճեան և Զաւակունք, Տէր և Տիկին Գրիգոր էֆ. Եուսուֆեան, Տոքթ. Ստեփան էֆ. Ունճեան (ի Բարիզ), ինչպէս նաեւ Փիլիպեան, Սմբատեան, Ֆրէնկեան, Երամօֆ, Թիւյսիւզեան, Պէմպէքեան և Անտօնեան ընտանիքները ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանեն զմահ՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԷՖ. ԳՕՌԱՆԵԱՆԻ

որ յետ կարճատեւ հիւանդութեան հանգեաւ ի Տէր այս առաւօտ ի Գատըգիւղ յիւր բնակարանն, ի խոր սուգ համակելով համայն պարագաները:

Յուղարկաւորութեան տխուր արարողութիւնը պիտի կատարուի վաղը Շաբաթ ժամը 6ին (Ը. Թ.) ի Ս. Թագաւոր Եկեղեցւոյ Գատըգիւղի ուր արդէն փոխադրուած է հանգուցելոյն մարմինն և անտի պիտի ամփոփուի Իսկիւտար Գօռանեանց դամբարանն:

Գատըգիւղ, 22 Հոկտեմբեր

ԾԱՆՕԹ.— Շոգենաւը կամուրջէն կը մեկնի ժամը՝ 5,45ին:

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ
BOURSE DE PARIS

4 Նոյեմբեր 1904

Ֆրանս. 3% Français)	98 15
Րէժի (Tab. Turcs)	365 —
Օսմ. Միացեալ (R. Nv. Unif.)	86 40
Երկաթուղի (Lots Turcs)	127 —
Պանք Օթթ. (Banque Ott.)	593 —
Թրանսվալ (Transvaal)	98 —

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՕՐ. ԱԳԱՊԻ Դ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ
ԱՐՏԱՇԷՍ ԷՖ. Ս. ՏԱԳԱԵԱՆ
ԽՕՍԵՑԵԱԼՔ

ՀԱՐՍՆԻՔ

Յառաջիկայ երկուշաբթի, ժամը 7ին, Կէտիկ-Փաշայի Ս. Յովհաննէս եկեղեցիին մէջ պիտի կատարուի Տիար Վահրամ Քարտախեանի ամուսնութիւնը Օր. Ագապի Գասապեանի հետ:

ՍԷԼԱՄԼԸԳ ՐԵՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Տինքի ճիւմաա կիւնիւ Սէլամլըգ րեսմը ալիսի Համիտիյէ ճամիի շէրիֆինտէ իճրա պույրուլմըշ տըր:

ՆԵՐՔԻՆ

ՌԱՄԱԶԱՆԸ.—Պաշտօնական Ջերիտէ մը կը ծանուցանէ թէ երբ երկուշաբթի գիշեր լուսինը չտեսնուի, չորեքշաբթի օր պիտի սկսի Ռամազան ամիսը:

ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵԼԵՒՄՈՒՏՔԸ.— Ելմտական Բարձր Յանձնաժողովը ուրիշներուն իբր օրինակ պաշտօնանկ ըրաւ Ուրֆայի և Մարաշի հաշուակալները և Այվալըգի, Կէմլէքի, Անտիոքի, Ճիսըր-Շուղուրի և Պիլանի մալ-միւտիրները, իրենց պաշտօնին մէջ թերանալնուն համար:

Բարձր Յանձնաժողովին որոշումով, որ վաւերացած է Կայս. Իրատէով, Պոլսոյ Ա. և Բ. զօրաբաժիններուն, Թնդանօթարանի և Ծովային զինուորներուն ու ենթասպաներուն թոշակները նոյեմբեր 1էն սկսեալ շաբաթական վճարումով պիտի հատուցուին: Այս մասին անկանոնութիւն գործող ամէն պաշտօնեայ պատասխանատու պիտի նկատուի և անոնք որ ո և է գումար ուրիշ նպատակի կը գործածեն խիստ կերպով պիտի պատժուին: Զինուորական Բարձր Յանձնաժողովին անդամներէն մէկը պիտի հսկէ շաբաթական վճարումներուն:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ.— Յոյն Մելքիտ Կաթոլիկներու Պատրիարք Տ. Կիւրիլլոս որ վերջերս Պոլսէն մեկնած էր, Հռոմ ժամանեց և Պիոս Ժ. Պապին յանձնեց Վեհ. Սուլթանին այն գիրը որով կը շնորհաւորէր Պապին գահակալութիւնը: Տ. Կիւրիլլոս նաեւ Մէրրի Տէլ Վալ ու Կոթի կարդինալներուն յանձնեց անոնց շնորհուած Օսմանիէ պատուանշանները:

ՄԻՍԻՆ ԳԻՆԸ.— Պետական Խորհուրդին քաղաքային ճիւղը առջի օր խորհրդակցութիւններ կատարեց միսին աժնալուն առաջքը առնելու միջոցներուն վրայ: Քաղաքապետութեան Խորհուրդին նախագահ Խալիլ պէյ ներկայ էր, տեղեկութիւններ տալու համար:

ԱԹԷՆՔԻ օսմ. դեսպան Րիֆաթ պէյ, որ ժամանակէ մը ի վեր Պոլիս կը գտնուի, Բշ. օր կը մեկնի իր պաշտօնատեղին:

ՕՍՄ. ԲԱՆԱԿԸ.— Բ. զօրաբանակին մէջ կազմուած Համիտիյէ թեթեւազէն երկու հեծելագունդերուն համար, առջի օր 18 սնտուկ ձմրան հանդերձեղէններ ղրկուեցան:

ՊԷՐՈՒԹԻ ֆրանս. բժշկ. վարժարանին տարեկան հարցաքննութեանց օսմ. քննիչ յանձնախումբը, կազմուած բժշկ. վարժարանին ուսուցիչներէն՝ Մազհար փաշայէ և Ֆախրի ու Տէրվիշ պէյերէն, երէկ Պէրութ մեկնեցաւ:

ԻԶՄԻՐԻ ԺԱՆՏԱԽՏԸ.—Ժանտախտին ծաւալման գլխաւոր պատճառ նկատուող մուկերը սատկեցնելու համար, քաղաքին մէջ 6-700 տեղ մկնասպան դեղեր դրուելով, հարիւրաւոր մուկեր ջնջուեցան:

ՔՈԼԷՐԱ.—Դուրէժի մէջ քոլէրայէ օրական 100-500 մահեր պատահելուն համար, որպէս զի համաճարակը Թուրքիա չանցնի, Թուրքեւպարսիկ սահմանագլուխին վրայ առողջապահիկ խիստ միջոցներ ձեռք առնուեցան:

ԲԱՐԵՍԻՐՈՒԹԻՒՆ.— Յոյն հասարակութեան երեւելիներէն Տիկին Արտէմիս 11 Յոյն որբեր ղրկեց Ֆրանսա, դաստիարակութեան համար:

ՍՆԱՆԿ.—Առեւտր. Բ. դատարանը սնանկ հռչակեց Պոլիս, Քէրէսթէճիլէրի կողմը ատաղձավաճառ Այանօղլը Եանին և Մեծ Շուկայ, Չէշմէ փողոց կօշիկի վաճառական Ալի Րիզան:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ Բ. դատարանը ժողովուն սէնտիք կարգած է փաստաբան Սիրաք և Թանաշաքի էֆէնտիները՝ Աւետիս Տօքթօրեանի սնանկութեան գործին:

ԷՆԿԻՒՐԻԻ տիպար-ագարակին տնօրէն Մանուկ էֆ. Շիրինեան նոյն պաշտօնով Պրուսա փոխադրուեցաւ:

ԲՈՒՍԱԲԱՆ Բրոֆ. Մ. Մէր որ վերջերս Կեսարիայէն անցած էր, Արգէոս լերան վրայ վերելք մը կատարած է:

«ԹԱՅՄԶ»Ի Պոլսոյ թղթակից Մ. Պրահամ և կինը պտոյտով Էնկիւրիւ գացին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈԹՈՐԻԿ.—Այս շաբթուան փոթորիկին արկածներուն լուրերը հետզհետէ կը հասնին: Սեւ Ծովի և Միջերկրականի մէջ շատ մը առագաստանաւեր և մավոնաներ ընկղմած և խորտակուած են: Ալաճա-Մէվքիէի առջեւ խրեցաւ «Սէֆէրի Տէրեա» առագաստանաւը և խնձոր բեռցած մավոնա մը: Աստճըքլարի ժայռերուն վրայ խորտակուեր է «Իհսանը Խիւտա» առագաստանաւը, ուրիշ մը, ատաղձ բեռցած, խրեր է Ավլա-Աղզըի առջեւ: «Հաֆզ-Էլ-Րահման առագաստանաւն ալ որ վառելափայտ բեռցած Պոլիս կու գար ընկղմեր է: Ուրիշ այս տեսակ շատ մը արկածներ, բայց բարեբաղդաբար մարդու կորուստ չկայ:

ԱՆՅԱՅՏԱՑՈՒՄ.— Էնկիւրիէն կը գրեն թէ Մելքոն էֆ. որ անյայտացած էր. Այմանայի ձորերէն մէկուն մէջ գտնուեր է սպաննուած: Երկու հոգի, որոնց հետ վերջին անգամ տեսնուած էր, հարցաքննութեան տակ են:

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ
ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Սոյն գիշեր ուշ ատեն հեռագրական գործակալութեանց կողմէ մեզ հաղորդուած են հետեւեալ հեռագիրները.—

ԲԱՐԻԶ, 4 Նոյեմբեր.— Բորթ Արթուրի վերջին կատաղի կռիւներուն ատեն Ջօր. Սթէօսէլ ոտքէն վիրաւորուած է ռումբի կտորէ մը:

—Ռուսական այն զրահաւորները և թորփիլահալածները որոնք մօտ օրէն ճամբայ պիտի ելլէին Պալթիկի նաւատորմը զօրացնելու համար, հրաման ընդունեցին իրենց տեղերը մնալու:

—Բորթ Արթուրի դէմ եղած վերջին կատաղի ու մոլեգին կռիւին ատեն, որով Ճափոնցիք կ'ուզէին վերջնապէս գրաւել զայն, 14000 հոգիի կորուստ մը ունեցած են:

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

22/4 Հոկտեմբեր 1904

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ	
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	93.10
Ամէնէն բարձր գինը	93.14
» վար գինը	93.07
ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ	
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ Ֆր.	124.3/8
Երէկուան բարձր գինը	124.5/8
» վար »	124.3/8
Քրէտի Ֆոնսիէ Էժիբսիէն Ա	283.50
» » » Բ	268.50
Քարտաֆ	520.
Պանք Նաս. Կրէտ.	427.—
Թրամվայի Բաժնեթուղթ	6.02 1/2
Րէժիի պարտաթուղթ Ֆրանք	385.—
Անատօլ. Երկ. բաժնեթ. Ա.Ո.	12.02
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ. Օ.	4.15
ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ	
Օսմ. ոսկին 100 ղշ.էն	ղշ. փր.
Մէճիտիյէ արծաթ	108.01
Անգլիական ոսկի	110.04
Ֆրանսական ոսկի	87.24
Քրիմից	51.05
Նոր մէթալիք	103.—
Բօլ	89.30
Րուպլի թղթադրամ	8.60
Լօնտոն 3 ամիս	111.—
Բարիզ »	22.63 3/4

ԴԱՆԲԼ ՓՈՂՈՑԻՆ ՈՃԻՐԸ

Թարգմանեց
ԺԻՐԱՅՐ ՇԻՐԱԿԱՑԻ

ԽԲ.
ՓՈՐԻ ՎՐԱՅ

—Այս՛, ո՞ր կողմը գնաց:

—Պատին տակէն քալեցէք, ցանկապատէն դուրս ելէք և կը պաշարենք զայն, ըսաւ Բիէռ:

Մուլէն և ընկերը այն կողմը վազեցին: Երգէոնին ձայնը դադրած էր որպէսզի փախստականը առիթով ըլլար թէ իր հետքը կորսնցուցած են: Արդարեւ Լամժ այնպէս կարծեց, թէեւ նդողեցաւ վազել: Ճամբան կը յանդէր ուրիշ փողոցի մը, որ ցանկապատով մը եզերուած էր: Այս ցանկապատը իր ճամբան կը կտրէր: Աջ կամ ձախ դառնալու էր:

—Ո՛չ մին ո՛չ միւսը, մտածեց Լըսամ վազելով հանդերձ:

Եւ մէկ ոստումով անցաւ ցանկապատէն և գետնախնձորի դաշտի մը մէջ գտաւ ինքզինք: Դաշտին ծայրը տուներ կային: Վայրկեան մը առքը Լամժ փողոց մը ելաւ և չորս կողմը դիտեց: Շատ գինետուններ կային, որոնցմէ ամէնէն աղտոտ երեւոյթով կապելան մտաւ:

—Շիշ մը գինի, ըսաւ կնոջ մը որ հաշուեսեղանին առջեւ նստած էր:

Կինը ոտք ելաւ դանդաղօրէն:

—Շտ՛ապ: Գո՛րծ ունիմ, ըսաւ Լամժ մտահոգ ակնարկ մը ձգելով փողոցին կողմը: Օղը առք է, պարտէզ մը ունի՞ք

Կինը ժպտեցաւ:

—Սենեկի պէտք ունիք, ըսաւ, այդ բառը շեշտելով: Կարծեցի որ կը վախնաք:

Յետոյ շիշ մը և գաւաթ մը տալով, պարտէզին դուռը տարաւ:

—Գացէք ո՛ւր որ կ'ուզէք, ըսաւ:

Լամժ երկու ֆրանք տուաւ: Յետոյ պարտէզին ծայրը գնաց և գաւաթը լեցնելով ըսաւ,

—Վերջապէս ազատեցա՛յ: Մինչեւ իրիկուն տեղէս չեմ շարժիր:

Երբ գաւաթը շրթներուն կը տանէր, յանկարծ սարսռեցաւ: Մուլէնի երգէոնին ձայնը լսեց: Իր հետքը գտած էին: Երգէոնին ձայնը փողոցէն կու գար: Ոտք ելաւ և ցանկապատի մը կողմը վազեց ուրկէ անդին պարտէզներ կային: Այդ ցանկապատէն անցնելու պահուն ուրիշ ձայն մը լսուեցաւ այն կողմէն: Մուլէնի ընկերոջ փողն էր:

—Կորսուեցա՜յ, թոթովեց Լամժ:

ԽԳ.
ՕԹԵՒԱՆԻ ՄԸ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Լամժ պառկած էր ցանկապատին ստորոտը, բուռն յուզման մը ենթակայ: Երգէոնին ձայնը տակաւին կը հնչէր փողոցին մէջ և փողին ձայնը ցանկապատէն անդին: Այսպէս անցան երկու վայրկեաններ՝ որոնք ժամ մը երեւցան Լամժի: Յետոյ երգէոնին և փողին ձայները դադրեցան յանկարծ: Լամժ, փոխանակ հանդարտելու, աւելի վախցաւ: Ըմբռնեց որ այս երկու նշաններուն նպատակն էր երրորդ ոստիկան մը օգնութեան կանչել: Ուրեմն երեք հոգի եղած էին և հետապնդումը պիտի սկսէր աւելի եռանդով: Այն ատեն սա հարցումները ըրաւ ինքնիրեն,

—Պահուըտած տեղս գիտե՞ն: Յանկարծ նե՞րս պիտի մտնեն:

Այս հարցումներէն ծնաւ տաւ ուրիշ մը:

—Կենա՞մ թէ փախչիմ:

Կեանքը կախում ունէր տալիք որոշումէն: Ուստի կը վարանէր, երբ միջադէպ մը պատահեցաւ:

Բազմաթիւ ոտնաձայններ լսեց, որոնք իր կողմը կուգային ցանկապատին և անոր եզերքը գտնուած խոտերուն միջեւ: Քայլերը կանգ առին ասպարհէզի մը մէջտեղ, որ ցանկապատին ետեւէն կ'անցնէր: Մարդու քայլեր էին: Բայց ո՞վ էին այդ մարդիկը: Լամժ կրնար տեսնել, բայց չէր համարձակեր գլուխը դարձնել: Անոնց ձայնը լսեց և հասկցաւ ո՛վ ըլլալնին:

—Հեռուէն տեսայ ցանկապատէն անցնիլը, ըսաւ մին, և ես ալ անցայ, բայց փողոցին բերանը կորսնցուցի: Անպատճառ գինետուն մը մտած է:

—Տարակոյս չկայ, ըսաւ Մուլէն: Սա փողոցն է: Առաջին գինետունը մտած ըլլալու է: Բոլոր գինետուները աչքէ անցնենք: Մեզմէ մէկը թող դրան առջեւ կենայ:

(Շարունակելի

ՎԻԵՆՆԱՅԷՆ ՊՈԼԻՍ

23 Մայիսի

Առաւօտուն կանուխ կը մեկնիմ դէպի կայարան, հետս տանելով Աւստրիոյ ոստանին աւանդած անմոռանալի յիշատակները, որոց մէջ լաւագոյն տեղ մը պիտի գրաւէ միշտ Մխիթարեան Հարց վանքը, ուր այնքան սիրալիր հիւրամեծարութիւն մը գտայ. և ուր պատիւ կը բերեն ուխտին մատենադարանը, ամէնազգի դրամոց ճոխ և խնամոտ հաւաքածոյն ու տպարանը՝ բոլորն ալ ծանօթ ընթերցողացս։

Մտադիր իջնելու ճանապարհիս մէջ կայարանն համնելուս կը խնդրեմ շրջաբերական տոմսակ մը ցՊոլիս։ Պաշտօնեան կը ժխտէ անոր գոյութիւնը։ Չեմ համոզուիր և երկրորդի մը կը դիմեմ, որ առանց տատամսելու կուտայ խնդրածս։ Ապա սպասման սրահին դրան մօտ քննիչ պաշտօնեան անյարմար կը գտնէ զայն Պոլսոյ համար։ Կը հարկադրիմ չորրորդի մը օգնութեան ապաւինիլ որ կուգայ հաստատել տոմսակիս յարմարութիւնը, և գայթակղած սրահը կը մտնեմ։ Հոծ բազմութիւն մը խռնած է հոն։ Ելքին մօտ կանգնած են երկու պաշտօնեայք, հրաւիրելու ուղեւորներն ի չոգեկառք։ Ամէն տասն վայրկեան կառախումբ մը կը մեկնի, պաշտօնէից մին իւրաքանչիւր մեկնող գիծին գլխաւոր անունները կ'արտասանէ բարձրաձայն. և ահա ճանապարհորդներէն ամբոխ մը կ'անջատի կ'ելնէ դուրս։ Ով որ համբերութիւն ունի սպասելու, մարդկային այս հոսանքը պիտի տեսնէ ամբողջ օրը անընդհատ։ Այս ոճով կը մեկնին քանի մը կառախումբ, և հուսկ իմ ուզած անուններս կը լսեմ, խկոյն կ'երթամ վակոնի մը մէջ կը նստուիմ. ո՛չ ապաքէն վայրկեանները շուտ կը սահին։ Ինծի հետ կը մտնեն ուրիշներ ալ, որոց մէջ կան երկու Գերմանացի նորօրինակ դէմքեր։ Շոգեկառքը հազիւ կը մեկնի, ասոնցմէ մին կ'ելնէ տեղէն, կը լուացուի պատուհանէն դուրս, կը սրբուի, յետոյ պայուսակէն փոքր ծրար մը և աղօթամատեան մը կը հանէ, և դառնալով վակոնին անկիւնը, կը քակէ ծրարը, որուն մէջ չեմ կրնար նշմարել թէ ի՛նչ կայ, միայն վզէն անցուցած անոր հին փոկը կը տեսնեմ։ Այդ դիրքով կ'աղօթէ հինգ վայրկեան, յետոյ կը ծրարէ բժժանքը, և ընկերը կ'անցնի իր տեղը՝ կրկնելու նոյն արարողութիւնը։ Միւս ուղեւորներս իրարու երես կը նայինք զսպուած ծիծաղով մը։

Շոգեկառքը կը սուրայ։ Երկու ժամէն կը քերենք Հունգարիոյ նախկին մայրաքաղաքին Պրեսպուրքի քովէն։ Քանի մը դաշտ ևս՝ և ահա հասած ենք Պուտաբեշտ։ Դուրս կ'ելնեմ կայարանէն յարակից հրապարակին մէջ, և մօտենալով անցորդի մը կը հարցնեմ Գաղիերէն. «Որ կողմէն երթալու եմ Համալսարանի Պողոտայն»։ Բան մը չի հասկնար ըսածէս։ Կը կրկնեմ «Եղիսաբեթ Թագուհւոյն պանդոկը»։ Մի և նոյն արդիւնքը։ Եւ կ'անցնի կ'երթայ։ Կը մօտենամ ելեկտրական հանրակառքի մը և նոյն հարցումները կ'ուղղեմ կառավարին. գլուխը կը ցնցէ և կը մղէ կառքը։ Մօտակայ խանութ մը կը մտնեմ, նոյն բաբելոնական դրութիւնը։ Զարմանալի ազգ մըն է սա Հունգարացին. Անգղիացւոյն ազգային գոռոզութիւնը կ'ոչնչանայ անոր քով։ Բացարձակապէս օտար լեզու չի խօսիր, գերմաներէնը անծանօթ չէ չոգեկառաց պաշտօնէից, և սակայն ուղեւորաց անգէտ կը ձեւանան։ Կը խորհիմ վայրկեան մը վարանոտ և անշարժ. յանկարծ միտքս լոյս մը կը ծագի. եթէ նախ գտնեմ որ և է պանդոկ մը, հաւանօրէն կ'ըլլայ հոն ծանօթ լեզուով խօսող մէկը։ Կը սկսիմ յառաջ երթալ՝ դիտելով աջ ու ձախ. խկոյն կը գտնեմ փնտռածս. Ներս կը մտնեմ։ Առջեւս կ'ելնէ դռնապանը, գիրուկ, կարճ ու լերկ երեսով երիտասարդ մը։ Գաղիերէն կը խօսի նա, ուրախութիւնս չափ չունի։ Ամենայն ազնուութեամբ կուտայ ինծ հունգարական հնչմամբ այն անունները որոնց պէտք ունիմ. Ա՛լ հունգարերէնը գիտեմ իմ լեզուիս պէս. հպա՛րտ եմ Մաճառի մը չափ։ Բառացուցակս բանած՝ —որուն մէջ ինն հունգարերէն անուն կայ, ինն անուն կը հասկնա՞ք, կատակ չկարծէ՞ք, — ան վեհեր համարձակութեամբ մը հանդիպող հանրակառքին վրայ կը ցատկեմ։ Կառապանը կարդալով խնդրած փողոցիս անունը, հոն համնելնուս կը հրաւիրէ զիս իջնել։ Կը գտնեմ ուզած պանդոկս, սենեակ մը կը վարձեմ, եւ դուրս կ'ելլեմ։

Զ Պուտաբեշտ աւելի բան մը նկարագրած էին ինծ քան զոր կը գտնեմ. գրեթէ յուսախաբ կ'ըլլամ։ Կը չատանամ այսօր կարճ հետազօտութիւն մը ընել Բեշտի մէջ։ Արդարեւ ջանք մը կը տեսնուի ասոր վրայ նմանելու Վիեննայի. բայց ո՛րքան հեռի է տակաւին նախագաղափարէն։ Քանի մը ընդարձակ փողոցներ, քանի մը շքեղ շէնքեր, որոնք Վիեննայի մէջ ընդհանուր են։ Ի զուր կը փնտռեմ Աւստրիոյ մայրաքաղաքին հրապարակները, պարտէզները, պէսպէս թանգարանները, կրթական բազմօրինակ հաստատութիւնքը։ Մէկ փոքր պարտէզ միայն տեսայ քաղաքին կեդրոնը, ուր այսօր Հոգեգալստեան երկրորդ օրը ըլլալուն՝ խռնած են քաղաքացիք. Ներս կը մտնեմ։ Աննշան չեփորախումբ մը կը նուագէ հունգարական կտորներ՝ որոնցմէ ես համ չեմ առնուր, մինչ ժողովուրդը կը ծափահարէ։ Աննպաստ տպաւորութիւն մը մը կը թողու վրաս այդ ազգը։ Տխեղծ կերպարանքներ՝ շատ սակաւ բացառութեամբ։ Ընդհանրապէս գձուձ հագուստներ, ու կանանց մեծ մասը առանց գլխարկի. գոգցես գիւղական վայր մըն է, կ'ուզեմ և չեմ կրնար համեմատել ատոնց հետ Վիեննացւոյն դիմաց և ճաշակի նրբութիւնը։ Եթէ տակաւին Վիեննա չեկած՝ Պուտաբեշտ այցելէի, անտարակոյս Եւրոպայի գեղեցիկ քաղաքներէն մին պիտի գտնէի զայն. սխալ մը եղաւ նախ միւսը տեսնելս։ Կ'ելնեմ պարտէզէն ու կը շարունակեմ շրջանս փողոցաց մէջ։ Մէկն մի կէտի վրայ՝ ուր ասոնք կը խաչաձեւեն զիրար, ձիաւոր ոստիկան մը կը տեսնեմ անշարժ, զոր առաջին ակնարկիս արձան կարծեցի. Եկեղեցի մը կը մտնեմ, որ լի է ծայրէ ի ծայր բազմութեամբ մը, միշտ իրենց տխեղծ ձեւերին ներքեւ։ Հունգարացին բարեպաշտութեան մէջ կը մրցի Աւստրիացւոյն հետ։ Հոս ուշադրաւը պաշտամանց նկարագրի փոփոխութիւնն է։ Վիեննայի հակառակ՝ լատիներէնն աւելի յաճախեալ է, և եղանակը գրեթէ Իտալիոյ գործածած Գրիգորեանն է։ Հունգարացին յամենայնի անջատ կ'ուզէ ապրիլ իր դրակցէն։

24 Մայիսի

Առաւօտուն կը շարունակեմ շրջանս։ Կ'անցնիմ Դանուբի մեծագործ կամրջաց մէկէն ի Պուտա։ Դիմացս խկոյն բլուր մըն է, որոյ վրայ կը բարձրանամ քարափէն սանդուխներէ, և կը դիտեմ ոստանին զարթնումն ի գործ և Դանուբի նաւերուն երթեւեկը։ Ասկից իջնելով՝ կը մտնեմ փողոցները։ Պուտա, գեղեցիկ իր ամփիթատրի ձեւով, կատարեալ գիւղ մըն է. ընդհանրապէս անձուկ փողոցներ և ցած ու հասարակ տուներ։ Կ'անցնիմ թլրան մը տակէն բացուած ուղիէ մը, որուն կը յաջորդէ կախաղանաւոր ճարտար կամուրջ մը։ Յառաջ երթալով՝ երրորդ կամրջի մը կէսէն կը մտնեմ Ս. Մարգարիտա փոքրիկ կղզին, որ իր սակաւաթիւ զբօսավայր շնորհագեղ պարտէզներով նկարչի մը արժանի է։ Ասկից դարձեալ Բեշտ կ'անցնիմ։ Կանգ կ'առնում Խորհրդարանին առջեւ, որ քաղաքին փառաւորագոյն շէնքն է գետափին վրայ, գոթական ճարտարապետութեամբ, և որ Վիեննայի Խորհրդարանին հետ մրցելու դիտմամբ շինուած է։ Ակամայ կը հրաժարիմ անոր ներքինը տեսնելու հաճոյքէն, չուզելով նոր միջնորդ մը խաղալ։ Բայց ո՛չ ապաքէն արտաքինն ներքինը կը ցոլացնէ արդէն։ Ասոր հանդէպ է Արդարութեան պալատը՝ արձանազարդ ճակատով։

Կ'ուղղեմ քայլերս դէպ ի Կաթողիկէն, և քանի մը վայրկեանէն առջեւն եմ, առանց սակայն ապահով ըլլալու՝ թէ այն է փնտռածս։ Եկեղեցւոյն մօտ նստած է քաղաքին մաքրութեան հսկող յիսնամեայ պաշտօնեայ մը։ Կը հարցնեմ անոր՝ թէ «Ա՞յս է Կաթողիկէն»։ Մարդուկը կրակ կը կտրի. և ձեռքը թափով մը ձգելով դէպ ի տաճարը, խիստ ձայնով կը պատասխանէ իր լեզուով, զոր հասկնալու համար թարգմանի չեմ կարօտիր. «Կո՛յր ես, ահաւասի՛կ է»։ Բարկութիւնը այս չափով չի հանդչիր. կ'ելնէ տեղէն ու մռմռալով կը հեռանայ քանի մը քայլ։ Հազիւ կրնամ սանձել քրքիջս. և յառաջ երթալով՝ երբ կը դառնամ անգամ մըն ալ տեսնել այդ տարօրինակ մարդը, նա կուգայ իր տեղը նստելու։

Տաճարը արտաքուստ բոլորշի և գմբեթաւոր մեծ շէնք մըն է։ Կողմնակի բաց դռնէ մը ներս կը մտնեմ. աւանդատունն է, որ կը դառնայ կիսաբոլոր ձեւով։ Ոմանք կ'աղօթեն սեղանի մը առջեւ, ոմանք կը խոստովանին, և ոմանք հազիւ կը տեսնեն լուսարարին հետ։ Երիտասարդ քահանայի մը մօտենալով՝ կը խնդրեմ մտնել եկեղեցին։ Քաղաքավարութեամբ ցոյց կուտայ աւանդատան ներքին կողմը. յառաջ կ'երթամ, և առաջին հանդիպած դռնէն անցնելով՝ զիս փողոցը կը գտնեմ։ Պատկե՛ր։ Պատուական ընթերցողացս խորհուրդ կուտամ, որ եթէ երբեք իմ մարմաջս զգան Պուտաբեշտ տեսնելու, նախ հունգարերէն ուսա՛ն. ապա թէ ո՛չ՝ չերթան բնաւ։ Այլ եւս չեմ փորձուիր — արդէն ժամանակս ալ չի ներեր — այցելել թանգարանը, ճեմարանը, համալսարանը։ Եւ յետ միջօրէի կը մտնեմ ճեպնթացը դէպ ուղիղ ի Պոլիս։

Հապճեպով կը սպառենք Հունգարիոյ գեղօրէքը, որոնք թուով ցանցառ, այլ իրենց բազմամարդութեամբ մէկ մէկ կատարեալ քաղաքներ են։ Մինչեւ տեղ մը ուղեկից կ'ունենամ երեք հունգարացի պարոնայք։ Ասոնցմէ մին որ գաղիերէն գիտէ, խկոյն խօսակցութեան կը բռնուի հետս։ Համառօտ տեղեկութիւններ կուտայ ինծ անցած վայրերուս վրայ։ Հպարտ է հունգարացի ըլլալուն։ Կը պնդէ թէ իր հայրենիքը աւելի յառաջացեալ է կրթութեան և հանգստութեան մասին՝ քան Աւստրիա։

Այս գիշեր վայրկեան մը վերցնելով գլուխս բարձէս, զիս Բելգրադի կայարանին մէջ կը գտնեմ. խաւարը չի թողուր ինծ ասկէց դուրս բան մը նշմարել Սերբիոյ մայրաքաղաքին մէջ։ Միակ յիշատակը զոր կ'առնեմ անկից, կ'ըլլայ դաւաթ մը զովարար գարեջուր կայարանին սրճանոցէն։

25 Մայիսի

Առաւօտ է. կանգ կ'առնունք Բուլղարիոյ քաղաքի մը առջեւ։ Քսան վայրկեան կը սպասենք հոս անցագրաց քննութեան համար։ Պաշտօնեայն ալ ազնուօրէն կը խօսակցի հետս ուղեւորութեանս մասին։ Բաւական հեռացած ասկից, կը հարցնեմ ուղեկցի մը՝ թէ «Ե՞րբ պիտի հասնինք ի Սոֆիա»։ «Անցա՛նք, կը պատասխանէ, վերջին կայարանն էր»։ Զարմանք կը պատէ զիս. որ և է պատճառ չէի ունեցած հոն՝ զիս Ոստանին հանդէպ կարծելու։ Ամբողջ ցերեկը կը վազենք Բուլղարիոյ մէջէն։ Քաղաք կամ գիւղ հազուագիւտ բաներ են այդ աշխարհին համար. ընդհակառակն դաշտաց և հովտաց մէջ հօտե՛ր, հօտեր անհամար։ Կը զգամ թէ խաշնադարմաններու երկրի մը մէջ եմ։

Երեկոյեան մօտ չոգեկառաց պաշտօնեայք կը փոխուին վերջին անգամ, ինչպէս սովորութիւն է իւրաքանչիւր սահմանագլխոյ վրայ։ Վենետկէն մինչեւ հոս վակոնին մէջ ախորժած օթեւանս նստած միշտ, զայն իմ սենեակս կը կարծէի. ոչ ոք կը վրդովէր զիս։ Նորեկ կառուղիներէն մին կուգայ խնդրել ինծմէ՝ որ օթեւակս տամ յոյն ընտանեաց մը, որոց նստածին ճրագի ապակին կոտրած ըլլալով՝ դժուարաւ պիտի կարենան գիշերել հոն մանուկներով միասին. և ես անցնիմ ուրիշի մը մէջ՝ երկու պարոնաց հետ։ Մարդավարութեան համար կը կատարեմ խնդիրը, առանց զիս անոր պարտաւոր զգալու։ Քիչ յետոյ կուգայ ազդել՝ որ փոխենք այդ օթեւակն ալ, որովհետեւ բացխփիկ անկողիններ ունի՝ զորս եթէ հարկ ըլլայ՝ վարձու պիտի տան։ Կը սրտնեղիմ և կ'ըսեմ թէ՝ «ես այնքան աշխարհներէ անցայ՝ առանց այսպիսի վարմունք մը տեսնելու»։ Կ'երթամ երրորդ նեղ օթեւակ մը, և ահա գլխաւորէն պատուէր կուգայ որ փակուելու է այդ՝ ուղեւորաց սակաւութեան պատճառաւ։ Համբերութիւնս սպառելու մօտ է. կ'անցնիմ չորրորդի մը մէջ, որ ժամէ մը կը լեցուի ուղեւորներով։ Ծանր կուգայ ինծ գիշերել անոր ջերմ ու նեխած օդին մէջ, և յաճախ արտաքին սրահը կ'ելնեմ թարմ օդ շնչելու։ Եւ կը տեսնեմ՝ որ մեր առջեւ փակուած օթեւակները բացուած են ուրիշ առանձնաշնորհելոց։ Երբեմն մինչեւ դեռ պատահմամբ կը մրափեմ, վրաս կքող ծանրութիւն մը կը սթափեցնէ զիս. կը տեսնեմ որ նիրհող երիտասարդ դրացիս ուսիս վրայ ընկած է։ Չեմ գիտեր՝ թէ այդ գիշերն ի՛նչպէս անցաւ. միայն գիտեմ՝ թէ կենացս մէջ դառնագոյններէն մին եղաւ ինծ։ Բարերար առաւօտը բացաւ իր երեսը. և չոգեկառքը իր սպառած շնչոյն վերջին հագագովը կտրելով Պոլսոյ գիւղերը, Ոստանը մտաւ։ Երդում ըրի՝ որ անգամ մըն ալ երկաթուղւոյ այդ գծէն չանցնիմ։

ՀՆԱԽՕՍ

ՄԵՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

Տ. Շ. (Պրուսա).— Ձեր այս անգամուան թարգմանութիւնը չենք կրնար հրատարակել։ Ուրիշներ ղրկեցէք և սիրով կը հրատարակենք։

ԹԱՏՐՈՆ

ՏՐԱՄԱԳԻԿ ԽՈՒՄԲԵՐԸ

Թուրք բեմին օրուան ամենէն հետաքրքրական և ամենէն կարեւոր լուրն է՝ Մնակեան թատերախումբին բաժանումը։

Անձնական հակառակութիւններէ հեռի՝ սկզբունքի խնդիր մըն էր՝ որով կրցին միասին և հաշտ գործել այժմ բաժնուած երկու տարրները։

Երգչուհիի գոյութիւնը թափեց սերմը բաժանումին։ Այսօրուան Մնակեանէն անջատուած մասը առաջարկեց և ուզեց երգչուհի մը ունենալ խումբին մէջ, փոխանակ կարգ մը աւելորդ դերասան և դերասանուհիներու. Եթէ երգչուհի մը մշտնջենապէս պահէին իրենց մէջ՝ այն ատեն հասոյթները պիտի աւելնային, ինչպէս փորձը յաջողեցաւ և ապացոյցը տեսնուեցաւ ամառնային շրջանին։ Սակայն Մնակեան հակառակեցաւ այս գաղափարին, և անպատուութիւն մը համարեց իր անունին տակ երգչուհիով թատերախումբ ունենալը։

Այսպէս ահա՛ երկու հակահիմերու վրայ հաստատուած երկո՛ւ անհաշտ սկզբունքներու պատճառով խումբը երկուցաւ (երկու ցաւ)։

Հիմա ո՞ր կողմը իրաւունք ունի։ Անկեղծօրէն ըսած ըլլալու համար, Նոր Թատերախումբինն է իրաւունքը։

Մնակեանին հակառակ կամ Նոր Թատերախումբին նպաստաւոր ըսած ըլլալու դիտումը չունիմ երբեք. ո և է կողմնակից մը չեմ ու հաւասարապէս կը սիրեմ երկու մասն ալ, ամէնքն ալ բարեկամներս են։

Ուստի հարկ է իբր անժխտելի ճշդութիւն մը ընդունիլ երբ ըսեմ թէ, Մնակեան անունին և արժանիքին արատ մը իսկ չէր համարուեր երգչուհի մը ունենալը, ո՛ւր մնաց անպատուութիւն մը, —ինչպէս Մնակեան կ'ըսէ—։

Շատ մօտէն և շատ լաւ գիտենք թէ այսօր ամենէն պատուաւոր և ամենէն զարգացած (բառին իսկական նշանակութիւնը առէ՛ք) անձն իսկ մասնաւոր հաճոյքով մը կ'ունկնդրէ երգին, մեծագոյն հրճուանքով մը կը դիտէ պարը։

Ասիկա այլեւս բացայայտ իրողութիւն մը դարձած է, որ բաւական ատենէ ի վեր սկսած է չեչտուիլ մեր մէջ ալ։

Չէ՛, կ'աղաչեմ, մի՛ ըսէք թէ մեր համայնքը Թատրոնէն չի հասկնար, ատիկա յոռի պատասխան մը պիտի ըլլար և անյարմար պատճառաբանութիւն մը։

Այսօր Եւրոպայի մէջ դքսուհին ու լորտը, մարաջախտը և գրագիտուհին, բանաստեղծն ու կոմսուհին միեւնոյն հաճոյքով, միեւնոյն փափագով կը լսեն երգը և օբերան, կը դիտեն պա՛րը, տրամը և քօմէտին ալ միանգամայն։

Սակայն, որովհետեւ մեր ժողովուրդը մէկ շաբթուան մէջ քանի մը անգամ Թատրոնի դրամ չկրնար վճարել, ուստի շա՛տ բնական է որ պիտի վազէ հո՛ն՝ ուր մէկ վճարումով թէ բարոյականի դաս մը պիտի առնէ, և թէ պիտի վայելէ զբօսանք մը՝ որուն սիրտն արդէն կը բաղձայ։ Թատերախաղը իբր բարոյական մը, երգն ալ իբր զուարթ ժամանց մը լրջօրէն կրնայ ունկնդրուիլ, երբեք իրարու հետ կապակցութիւն, առնչութիւն չունին։

Մնակեան իր բիէսներուն և անձնական կարողութեամբը լոկ յուսադիր, Նոր Թատերախումբն ալ իր սկզբունքին գեղեցկութեամբը վստահ՝ կը շարունակեն գործել։

Տեսնենք թէ ո՛րը տեւական գոյութիւն մը պիտի ունենայ, ժողովուրդին համակրանքը ո՛ր կողմը պիտի հոսի։

×

Առաջին առիթով քննադատական հարեւանցի և խիստ կուռ դիտողութիւնս պիտի ընեմ երկու տրամաթիկ խումբերուն ալ, որոնք Կիրակի ցերեկ Բերայի մէջ ներկայացումներ սարքեցին։ Մին, Նոր Թատերախումբը՝ Ֆէհիմ Էֆ.ի տնօրէնութեան տակ Օտէոնի մէջ, իսկ միւսը, Մնակեանի առաջնորդութեամբ՝ Գոնգորտիայի մէջ։

Թարիգի Աղքատները միջակ յաջողակութիւնով մը ներկայացուց Մնակեանի թատերախումբը. Նախկին խումբով աւելի փայլուն ներկայացուած էր։

Մնակեան, Ալիքսանեան, և Տիկ. Հէքիմեան իրենց սովորական ճարտարութեան մէջն էին։ Թօլայեան կատարելապէս յաջողեցաւ պիտի ըսէի՝ եթէ իպիծութեան թեթեւ հով մը չտար իր ստանձնած դերին։ Տիկին Էլմասեանի — Նորուս մը — կը պակսի տակաւին համարձակութիւն և աշխատութիւն։ Բիւլհանեանի մասին բան մը չեմ ուզեր ըսել։

«Գիւղացիին Քաղաքացի Հարս» մելոտրամը ներկայացուց Նոր Թատերախումբը։

Խաղը յաջողապէս ներկայացուեցաւ։ Դիտողութեան և քննադատութեան կէտ մը եթէ ունէր՝ այն ալ երկրորդ վարագոյրին, գիւղական բարի-գալուստի մը ատեն շատ սիրուն և խիստ արուեստոտ պարն էր, որ թէ՛ հեղինակութեան հարազատութիւնը վտանգեց և թէ՛ արուեստին պահանջումը և կանոնը բռնաբարեց։

Կը հասկնանք պարը (ballet) օբերայի լաւին տեսարաններու միջոցին, բայց երբեք կատակերգութեան, տրամի կամ ողբերգութեան մէջ։ Անհիմն է ո՛ և է ընդդիմախօսութիւն կամ փաստաբանութիւն։

Բայց ասոր հետ մէկտեղ, ժողովուրդը խիստ գոհ մնաց և ախորժեցաւ . . . լա՛ւ։ Ես ժողովուրդը դատապարտելու յաւակնութիւնը չունիմ։

Օր. Կեմիլեան ճարտար պարող մը և Գր. Գիւքիւճեանը յաջողակ երգող մը գտայ։

ԱՇՈՏ ՄԱՏԱԹԵԱՆՑ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՆՈՒԷՐ ՄԸ

ՃԻՇԴ ՈՒԶԱԾՆԻԴ-ՃԻՇԴ ՓՆՏՌԱԾՆԻԴ
«ԺԱՄԱՆՑ ԿԱՄ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽԱՂԵՐ»
Զ. Տ. Ս. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ընտանեկան անմեղ զբօսանքներու գեղեցիկ հաւաքածոյ մը.—

Այլ եւս մի՛ ըսէք թէ գիշերներն երկարեցան, ձմեռը ի՛նչպէս ժամանակ պիտի անցընենք։ Առէք «Ժամանց» մը և կրնաք ամբողջ ձմեռը զուարճանալ և զուարճացնել ձեր հիւրերը.—

Անհրաժեշտ ամէն մարդու.—Անհրաժեշտ ամէն ընտանիքի։

Կը գտնուի բոլոր գրավաճառաց քով և հեղինակին քով Կ. Պոլիս Պօյաճը Հանը։

Գին 5 Դահեկան

Առիթէն օգտուեցէ՛ք

Տէր եւ Տնօրէն
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ

ԲՕՆՍՕՆ ՏԻՒ ԹԵՐԱՅԼ

ՌՕՔԱՄԲՕԼ

ԲԱՐԻԶԵԱՆ ՄԵԾ ՏՌԱՄ

ԹԱՐԳՄ.
ԺԻՐԱՅՐ ՇԻՐԱԿԱՑԻ

Գ. ՄԱՍ
ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ

Բ.

ՔԷՐՄՕՐ

Նամակը սա տողերը կը պարունակէր.

«Տ. Կոմս

«Դուք ազնիւ և վեհանձն սիրտ մը ունիք։ Անհատնում հարստութիւն մը կը նուիրէք բարի գործերու։ Խղճահար ու մահամերձ մա՛րդ մըն է որ կը դիմէ ձեզ։ Բժիշկները 6 ժամու կեանք միայն շնորհած են։ Վազեցէ՛ք։ Ազնիւ և սուրբ պաշտօն մը պիտի յանձնեմ ձեզ։ Դո՛ւք միայն կրնաք կատարել զայն»։

Արման ուշադրութեամբ նայեցաւ յանձնակատարին և ըսաւ.

—Ձեր անունը ի՞նչ է։

—Քօլար, պատասխանեց մարդը։ Ես Պ. Քէրմօրի ապարանքը կը գտնուիմ և դռնապանը այս նամակը տուաւ ինծ՝ ձեզ բերելու համար։

Եւ Քօլար պարզամիտի երեւոյթ մը առաւ որ հիանալի կերպով կը վայլէր իրեն և կատարելապէս կը պարտկէր կաբդան Ուիլլերմսի տեղակալը։

—Ձեզ ղրկող անձը ո՞ւր կը բնակի։

—Սէն Լուի դ'Ան Լիլ փողոց, պատասխանեց Քօլար։

—Ձիե՛րը, հրամայեց Արման։

Քսան վայրկեան ետքը, կոմս տը Քէրկազի կառքը կը հասնէր հին ապարանքի մը առջեւ, որ շինուած էր Լուի ԺԴ.ի թագաւորութեան առաջին տարիները։ Այս ապարանքը լքուած բնակարաններու տրտում ու ողբագին երեւոյթը ունէր։ Խոտը բակին քարայատակներուն միջեւ բուսած էր կուռ ու կանաչ, և որովհետեւ արշալոյսը սկսած էր տուներուն կատարը ապիտակել, Արման կրցաւ դիտել առաջին և երկրորդ յարկերու գոց պատուհանները, որոնց հետեւէն ամենեւին լոյս չէր տեսնուեր։ Ծերունի սպասաւոր մը, առանց համազգեստի, և ապարանքին ներքնակողմին պէս հին ու մին ազազով, կառանցիկ դուռը բացած և Արմանին ըսած էր.

--Կը հաճի՞ք ետեւէս գալ։

—Շատ աղէկ, ըսաւ Արման։

Սպասաւորը, որ ջահ մը բռնած էր ձեռքը, այցելուն վեր հանեց երկաքարիք սանդուղէ մը ոճթ խարխուլ աստիճաններէն և մոցուց ընդարձակ գաւիթ մը որ ապարանքին դուրսի կողմին չափ տխուր երեւոյթ մը ունէր։ Ետոյ անցուց քանի մը սրահներէ, որոնց հին օրէնքէ մնացած կարասիները չար ի չար դրուած էին, երբեմնի նրբաձեւութեան համեմատ, և վերջապէս բացաւ դռնակ մը, ուրկէ լոյսի ցայտք մը խոյացաւ դուրս։ Արման ինքզինքը գտաւ ննջասենեկի մը մէջ, ճարտարապետական բեկբեկուն ոճով յօրինուած։ Ոսկեզօծ սիւնակներով զարդարուն անկողին մը, որուն ամփոփմանիին երկու կողմերէն կը խուսափէին ոստանկար մետաքսէ երանգամեռ կերպասի մը ծալ ի ծալ խորշերը, դրուած էր մէջտեղ, անոր պատին յենած, և այս անկողնին մէջ կոմս տը Քէրկազ նշմարեց չոր ու նիհար ծերունի մը, հերազուրկ, դեղնափառ ճակատով և աչքերը տարօրինակ հուրով մը փառ փառ։ Ձեռքով ողջունեց Արմանը և աթոռ մը ցոյց տուաւ իր անկողին վերեւ։ Ետոյ նշան մը ըրաւ հիւրը ներս բերող ծառային որ զգուշութեամբ քաշուեցաւ և դուռը վրայէն գոցեց։ Արման խորունկ զարմանքով մը կը նայէր ծերունիին և կը հարցնէր ինքն իրեն թէ այս մարդը, որուն աչքը կը բոցավառէր, մահամե՞րձ էր իրօք։

—Պարոն, ըսաւ ծերունին որ գուշակեց այցելուին մտածումը, երեւոյթը ունիմ մարդու մը որ տակաւին միտք չունի մեռնելու։ Ատանկ չէ սակայն։ Բժիշկս, որ ճարտար մէկն է, իմացուցած է ինծի որ կուրծքիս ներքին խողովակներէն մէկը պիտի խզուի առտուան ժամը 8ին միջոցները, և թէ ժամը 9էն պիտի դադրիմ ապրելէ։

—Բժշկութիւնը կրնայ սխալիլ, պարոն, ըսաւ Արման։

—Օ՛հ, իմ բժիշկս անսխալ է, ըսաւ ծերունին։ Բայց խնդիրը ասոր վրայ չէ։

Արման կը շարունակէր դիտել ծերունին, որ շարունակեց.

—Ես Պարոն Քէրմօր տը Քէրմարուէն եմ, իմ սերունդիս վերջին շառաւիղը. գէթ յայս այլոց, վասն զի նախազգացում մը ունիմ որ կ'ըսէ ինծի թէ իմ արիւնէս մէկը, արու կամ էգ, անպատճառ գոյութիւն ունի այս աշխարհի մէջ։ Իմ ետեւէս ո՛չ ազգական կը ձգեմ ոչ բարեկամ։ Պատիկ մը արցունք թափող չկայ վրաս. վասն զի քսան տարի կ'ընէ որ ապարանքիս սեմէն դուրս ելած չեմ. Վերջին ժամուս յուզուեցայ խորհելով որ սա ձեր տեսած ծերունի սպասաւորէն զատ, որ միակ ընկերս եղած է 15 տարիէ ի վեր, ոչ ոք պիտի փակէ աչքերս և բովանդակ հարստութիւնս պիտի անցնի Ֆրանսական կառավարութեան ձեռքը, քանի որ ժառանգորդ չունիմ։ Արդ, պարոն,— շարունակեց ծերունին չունչ առնելու համար վայրկեան մը կենալէ ետքը, վասն զի չոր և սուլող հազ մը յաճախ կը հատկտէր իր ձայնը,— անհուն, անհատնում հարստութիւն մը ունիմ և այս հարստութեան ծագումը նոյնքան տարօրինակ է որքան սոսկալի եղաւ պատիժը զոր Աստուած տուաւ ինծի իմ յանցանքիս համար։

Արման մտիկ կ'ընէր յարաճուն զարմանքով մը։

—Մտիկ ըրէ՛ք, շարունակեց Քէրմարուէ, 70 տարու ծերունիի մը երեւոյթը ունիմ. բայց հազիւ 53 տարու կամ։ 1824ին հիւսարներու դերտեղակալ էի, երբեւ Պրըդօն ազնուական մը, և սուրէս զատ ուրիշ ապագայ չունէի։ Սպանիոյ պատերազմը կ'սկսէր։ Զօրագունդս բանակած էր ի Պարչելոնա։ Ես վեցամսեայ արձակուրդ մը կը վայելէի Բարիզի մէջ և զօրագունդիս միանալու համար ճամբայ ելայ ուրիշ երկու սպաներու հետ որոնք ինծի պէս աւարտած էին իրենց արձակուրդը։ Ձիով կը ճամբորդէինք, մերթ քաղաքի մը և մերթ գիւղի մը մէջ պառկելով և երբեմն ալ ճամբուն եզերքը, մեկուսացած պանդոկի մը մէջ։ Թուլուզէն 32 քիլոմէդր հեռու, գրեթէ Պիրէնեանց ստորոտը, գիշերով ժամանեցինք ստորին պանդոկի մը վայրենի և գրեթէ մենաւոր տեղ մը։ Շրջակայքը ուրիշ բնակութիւն չկար։ Մեր առջեւ, լեռներու նեղ անցքերը, ու մեր ետեւ, անմշակ դաշտ մը։ Այն օրը, աւելի հեռուն չէինք կրնար երթալ։ Համակերպեցանք գիշերը անցնել այն պանդոկին մէջ որ ժանտափուշի ոստ մը միայն ունէր իբր նշանատախտակ, և երկու ծերունի՝ իբր բնակիչ,— ամուսինը և կինը։ Բայց անսովոր բան էր որ պանդոկն այն գիշեր բազմաթիւ յաճախորդ պիտի ունենար։ Երկու կիններ, սպանիացի ջորեպանի մը հետ, մեզմէ ժամ մը առաջ եկած ու որոշած էին գիշերը պանդոկին մէջ անցընել։

(Շարունակելի)